

Tysklands ambassadør:

“Krigen i Ukraine svejses Europa sammen

Side 6

Tema:
Friserne i
grænselandet

Side 14

Søren Ryge
anmelder
‘Vadehavet’

Side 40

Tysk storværk
belyser Norden

Side 44

GRÆNSEFORENINGEN
for en åben danskhed

TEMA: Friserne i grænselandet

Mød friserne i Nordfrisland, og læs om deres historie i tema om friserne i grænselandet

14-35

Foto: Rasmus Meyer/SSF

<p>4 Nyt fra grænselandet</p> <p>5 Leder
Af Peter Skov-Jakobsen,
formand for Grænseforeningen</p> | <p>6 “Krigen i Ukraine har svejset Europa stærkere sammen”
Interview med Tysklands ambassadør i Danmark, Pascal Hector</p> <p>14 “Frisernes historie er omgærdet af mystik”
Interview med historiker Claas Riecken, Nordfrisisk Institut</p> <p>20 “Selvfølgelig taler jeg frisisk med mine børn”
Reportage fra det nord-vestfrisiske ægtepar Marie Hahn og Dietrik Barkmeijers hjem i Nordfrisland</p> | <p>24 På Risum Skole er frisisk og dansk lige vigtigt
Interview med konstitueret skoleleder Ute Jessen, Risum Skole/Risem Schölj</p> <p>28 Friserne bliver oversat i fokuset på det danske og det tyske mindretal
Af mindretalsforsker Jørgen Kühl</p> <p>32 Tag på sommerferie i nordfrisernes hjemstavn</p> |
|---|--|--|

Læs stort interview med Tysklands ambassadør Pascal Hector

6

Kom med til europæisk mindretalskursus

36

Ny bog om Vadehavet anmeldes af Søren Ryge

40

36 “Jeg har aldrig opfattet mig selv som mindretal, men det gør jeg nu”

Reportage fra kurset Minority
Changemaker Programme på
Jaruplund Højskole

40 Vadehavet belyses fra mange vinkler

Anmeldelse af Søren Ryge
Petersen

44 Tysk storværk belyser Norden

Anmeldelse af Anna Sandberg

47 Kommentar

Af Hanne Sundin, direktør for
Grænseforeningen

48 Nyt fra lokalforeningerne

50 Det sker i lokalforeningerne

52 De danske årsmøder har skabt sammenhold i Sydslesvig gennem 100 år

Husk at du kan lytte til udvalgte
artikler fra magasinet Grænsen

www.graenseforeningen.dk/podcast

Foto: Grænseforeningen

Valgresultatet blev fejret i Flensborghus, der er det danske mindretals forsamlingshus i Flensborg.

SSW opnår fire mandater i landdagen

Det dansk-frisiske mindretalsparti, Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW), var blandt vinderne, da valget til Slesvig-Holstens delstatsparlament, landdagen, blev afholdt søndag den 8. maj. Med 5,7 procent af stemmerne sikrede partiet sig fire mandater. "Det er det bedste resultat siden partiets stiftelse i 1948", sagde spidskandidat Lars Harms til NDR på valgaftenen. Valgresultatet betyder, at SSW i næste valgperiode er repræsenteret i landdagen af formand Christian Dirschauer, Lars Harms, Jette Waldinger-Thiering og Sybilla Nitsch.

Hverdagslivet i grænselandet skildres i 40 videoer

Hvordan ser hverdagen ud, når man er en del af et mindretal og bor i et grænseland? Hvad spiser man? Hvor køber man ind? Og hvor sender man sit barn i skole? De spørgsmål og mange flere svarer medlemmer af det danske mindretal i Sydslesvig og det tyske mindretal i Sønderjylland på i projektet 'Hverdagsliv i grænselandet', der består af i alt 40 videoer. Det er Grænseforeningen, der står bag projektet, der er støttet af A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal med 550.000 kr. Videoerne kan ses på: www.graenseforeningen.dk/hverdagsliv.

Foto: Grænseforeningen

Oplev hverdagslivet i grænselandet i nyt videoprojekt, som Grænseforeningen står bag.

Magasinet **Grænsen** nr. 3/2022 84. årgang **Udgiver** Grænseforeningen, Peder Skrams Gade 5, 1054 København K
Ansv. redaktør Merlin Christophersen, mc@graenseforeningen.dk, tlf. 2284 2780 **Forside** Thomas Tolstrup.
Layout Prik grafisk tegnestue **Tryk** Jørn Thomsen Elbo A/S **Abonnement** Grænseforeningen, info@graenseforeningen.dk, tlf. 3311 3063 **Udgivelsesplan 2022** nr. 4: 29. aug. • nr. 5: 17. okt. • nr. 6: 5. dec. **Deadline** 3 uger inden udgivelsesdato.
Uopfordrede indlæg modtages gerne, dog uden garanti for trykning.
Læs magasinet Grænsen online www.graenseforeningen.dk/gransen. ISSN: 0903-2223

VED GRÆNSEN

Hvordan er det at bo i et grænseland?

Foto: Privat

Lotta Sösemann

"Jeg bor i Tarup nær Flensborg med mine forældre. Det er her, jeg er vokset op, og mine forældre har altid boet i flensborgområdet."

"Jeg elsker at bo i grænselandet og er taknemmelig for at være tosproget, selvom det også kan være forvirrende, fordi man springer frem og tilbage. Jeg har eksempelvis matematik på dansk, men når min far, som er tysk, skal hjælpe, kan vi rode rundt i begreberne."

"Det var en vanvittig oplevelse at deltage i sangkonkurrencen LIET og møde mindretal fra hele Europa. Jeg har aldrig før optrådt for så mange mennesker, og jeg oplevede en stor følelse af fællesskab blandt deltagerne. Det bekræftede mig i, hvor glad jeg er for selv at være en del af et mindretal."

Lotta Sösemann, 18 år, går på Duborg-Skolen, sanger i bandet *yourdaughters*, der blev nr. to ved melodigrandprix for mindretal (LIET), der blev afholdt i Tønder af det tyske mindretal.

Af Peter Skov-Jakobsen
Formand for Grænseforeningen

National følelse er også åndsfrihed, frisind, solidaritet, retfærdighed og mangfoldighed

Der er ingen tvivl om, at vi i fremtiden vil tale om nationalitet, nation og grænser. Den politiske situation i Europa lærer os, at der er grænser, som man ikke kan overskride, uden at det opfattes som en krænkelse af et lands suverænitet, og samtidig har karakter af et overfald på en anden kultur.

Heldigvis har vi også en anden oplevelse, nemlig at grænser er noget, hvor man sætter farten ned, men fortsætter ind på den anden side af grænsen. Når det kan lade sig gøre, er det selvfølgelig, fordi vores politikere i årenes løb har opbygget et tillidsfuldt forhold mellem nationerne. Det tillidsfulde forhold betyder ikke kun, at vi er enige. Endnu vigtigere er det, at vi opnår den tillidsfuldhed, der betyder, at vi også kan være uenige og derefter tale os til rette.

Der rejser sig en nationalisme i mange europæiske lande i disse år. Jeg indrømmer blankt, at jeg er bange for nationalisme. Den indeholder så meget vold, vrede og undertrykkelse. Den bobler af sejr og hævn, kampen mod de andre og mit eget land.

Den nationale følelse – eller lad os med den amerikanske historiker Timothy Snyders ord kalde den patriotismen – indeholder en naturlig glæde ved eget sprog og kultur, og det er en glæde, der betyder, at man ikke mister sansen for de andre, for den anden kultur og det andet sprog.

Patriotisme betyder, at der åbnes for en nysgerrighed over for de andres måder at være til på. Når jeg tænker på mit land og på det, jeg lærte, og som jeg gerne vil være med til at give videre, kommer jeg i tanke om, hvor vigtigt det er med åndsfrihed, frisind, solidaritet, retfærdighed og mangfoldighed.

Jeg er født på et sted på jorden og i et demokrati, hvor man ikke er bange for at gå ind i de vanskelige debatter, og hvor man ikke er bange for de mange dilemmaer. At være i live er jo at være midt i mange dilemmaer. De er politiske, religiøse, kulturelle og etiske. Hele tiden har man sit udgangspunkt med sig, det der er centrum i ens liv, og hele tiden skal man møde virkeligheden og tage stilling til flygtningestrømme, sociale forhold, andre skikke.

I de kommende år håber jeg, at vi kan lære at leve med en naturlig national følelse og samtidig bevare sansen for de andre og vores mindretal. Der er mange mindretal – det frisiske sætter vi fokus på i dette nummer af Grænsen. Historien bliver spændende, når man når ned i hverdagen, og man aner, hvad det er, der får os til at føle et fællesskab med hinanden. Det er vores reaktioner på hverdagen, der også knytter os sammen, for vi agerer nu engang ud fra, hvordan vi møder verden, og hvordan verden er sat sammen dér, hvor vi har hjemme, med enge, alleer, kog, hallig eller marsk. 🍷

"Generelt oplever jeg en stor interesse for Tyskland i Danmark. Og jeg bliver selv altid mødt med interesse og velvilje. Særligt på økonomi- og samhandelsområdet er der en udtalt interesse", siger Pascal Hector, der har været Tysklands ambassadør i Danmark siden 26. juli 2021.

Tysklands ambassadør i Danmark:

“Krigen i Ukraine har svejset Europa stærkere sammen

Af Merlin Christophersen
Fotos: Thomas Tolstrup

INTERVIEW Pascal Hector, der har været Tysklands ambassadør i Danmark siden juli 2021, ser tilbage på sin første tid i embedet. Han fortæller om sit møde med et Danmark, der i sin historiebevidsthed adskiller sig tydeligt fra Tyskland, om UNESCOs afvisning af den dansk-tyske mindretalsmodel som verdenskulturarv, og om, hvordan krigen i Ukraine har vendt op og ned på Europas selvforståelse, men samtidig har bragt kontinentet tættere sammen

Fra sit barndomshjem i udkanten af den tyske grænseby Saarbrücken i den lille vesttyske delstat Saarland kunne Pascal Hector se over grænsen og ind i Frankrig, som en stor del af hans familie var udvandret til i nazitiden.

60-årige Pascal Hector, der siden 26. juli 2021 har været Tysklands ambassadør i Danmark, er således vant til at have grænser tæt på, ligesom han livet igennem har beskæftiget sig med mindretalsspørgsmål.

Allerede som ung fuldmægtig i det tyske udenrigsministerium arbejdede han med

de nye grænsedragninger og de nyopståede mindretal i Østeuropa efter Sovjetunionens sammenbrud i 1991. Dengang bidrog han til Europarådets Rammekonvention om Beskyttelse af Nationale Mindretal fra 1995, og han beskæftigede sig med det russiske mindretal i Letland, der også aktuelt er kommet i fokus som følge af Ruslands aggression mod Ukraine.

I dag kan Pascal Hector fra sin embedsbolig på Østerbro i København se over til netop Ruslands ambassades konsulatafdeling, der er den tyske ambassadørboligs ➡➡

direkte nabo, ligesom Letlands ambassade kan skimtes et stenkast nede ad vejen. Man kunne foranlediges til at tro, at Pascal Hector med ambassadørposten i Danmark har ønsket at slutte en ring efter et langt arbejdsliv i den tyske udenrigstjeneste, særligt fordi han her kan beskæftige sig med den dansk-tyske mindretalsmodel og det tyske mindretal i Danmark, som er kerneområder for den tyske ambassades arbejde.

Sådan forholder det sig dog ikke helt. I den tyske udenrigstjeneste vælger man nemlig ikke selv sine poster, eller hvad man beskæftiger sig med. Alligevel kan han godt glæde sig over at have fået tildelt områder, som han nærer stor interesse for, forklarer Pascal Hector, da magasinet Grænsen møder ham i ambassadørboligen på Østerbro til et interview om hans første lille års tid som tysk ambassadør i Danmark, den dansk-tyske mindretalsmodel, det dansk-tysk forhold

samt udviklingen i EU i lyset af krigen i Ukraine.

“Det er rigtigt, at jeg hele livet har beskæftiget mig med mindretalsspørgsmål, der er et område, der virkelig står mit hjerte nært, og som på sin vis har dannet en rød tråd gennem min karriere. Europarådets rammekonvention spiller eksempelvis i dag en vigtig rolle i forhold til mindretallene i det dansk-tyske grænseland, hvor vi jo virkelig oplever en positiv tilgang til mindretalsspørgsmålet”, siger Pascal Hector, da vi har sat os i de

Pascal Hector

Født i 1962 i Saarbrücken. Tysklands ambassadør i Danmark siden 26. juli 2021. Honorær professor ved Europa-Institut Saarbrücken ved Universität des Saarlandes siden 2005, har samme sted undervist i bl.a. folkeret siden 1994. Har haft en lang række stillinger i det tyske udenrigsministerium, herunder været ansvarlig for menneskerettigheds- og mindretalsspørgsmål i afdelingen, der tager sig af samarbejdet i Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa (OSCE), fra 1992-1993, været stedfortrædende leder for Sekretariatet for Arbejdet på den Europæiske Forfatning fra 2002-2004 og været den tyske udenrigsministers stedfortrædende rådgiver for folkeretslige anliggender fra 2012-2016. Har tidligere været udsendt til Tysklands ambassade i Ankara og senest været souschef på Tysklands ambassade i Paris. Er gift med Annette Pascal, sammen har de tre børn.

store bløde møbler i den repræsentative del af ambassadørboligen, hvor ambassadørens private bolig ligger på første sal.

I efteråret besøgte De det tyske mindretal to gange. Hvilken rolle spiller det tyske mindretal i Danmark?

“Det tyske mindretal er meget vigtig for os som tysk ambassade. Ambassadens souschef Joachim Bleicker er derfor samtidig kommitteret for det tyske mindretal og holder tæt kontakt til repræsentanter og institutioner i grænselandet. Mindretallet er desuden i særdeleshed vigtigt ➡➡

Fra ambassadørboligen på Østerbro i København kan Pascal Hector se over til Ruslands ambassades konsulatafdeling, der her ses i baggrunden.

som en afgørende brik i udviklingen i det dansk-tyske grænseland, hvor vi i forholdet mellem mindretal- og flertalsbefolkningerne er gået fra et mod hinanden, over et med hinanden til et for hinanden. Det er denne udvikling, som udgør essensen i den dansk-tyske mindretalsmodel, hvor mindretallene på begge sider af grænsen på en meget positiv måde har åbnet sig mod samfundet. Det, at det tyske mindretalsformand, Hinrich Jürgensen, i sommers

modellen ikke finder anerkendelse ude i verden. Det er mere et spørgsmål om, at livet i den dansk-tyske grænseregion ikke passer ind i UNESCOs kategorier. Jeg håber, at man også i UNESCO vil få øjnene op for betydningen af mindretalsmodellens særlige kvaliteter, så den i fremtiden kan blive optaget på kulturarvslisten.”

Udover Nordslesvig har De som ambassadør også besøgt mange andre steder i Danmark. Hvad har gjort særlig indtryk på Dem?

“Jeg har i det hele taget oplevet Danmark som et yderst spændende land. Som ambassadør er det mit store privilegie, at jeg får lov til at lære landet at kende ved at møde politikere og kulturpersonligheder og besøge mange byer og kulturelle steder. For nylig har jeg bl.a. besøgt Moesgaard Museum og Kongernes Jelling. Og jeg synes, det er særlig interessant, hvor tæt danskerne er knyttet til deres historie, og hvor dybe de historiske rødder er. I Danmark oplever jeg en meget positiv omgang med historien, der rækker langt tilbage. Og her er der virkelig en stor forskel mellem Danmark og Tyskland. For tyskerne er det svært at knytte an til fortiden, fordi vi i Tyskland med naziregimets forbrydelser har oplevet et dybt brud i det 20. århundrede. Derfor spiller ældre historie ikke så stor en rolle i Tyskland.”

“Desuden vil jeg fremhæve Hendes Majestæt Dronningen, som har efterladt et dybt indtryk hos min hustru Annette og mig. Ud over en audiens på Fredensborg Slot i anledning af min tiltrædelse som ambassadør havde jeg den stor ære at ledsage Dronningen under statsbesøget i Tyskland i november 2021. Dronningen er en særdeles imponerende personlighed, som jeg har den største respekt for. Under statsbesøget var det desuden tydeligt, hvor afholdt, Hendes Majestæt også er i Tyskland.”

Hvilken betydning har danskernes omgang med deres egen historie for forholdet til Tyskland?

“Den dansk-tyske historie har bestemt ikke altid været nem. Heldigvis er der i dag ikke den store berøringsangst med historien, og det kan for mig at se bringe os tættere sammen. Det ses eksempelvis på Museet Flugt, der efter planen skal indvies til sommer. Dette museum, der også er støttet fra tysk

“

Jeg håber, at man også i UNESCO vil få øjnene op for betydningen af mindretalsmodellens særlige kvaliteter

tydelig anerkendte og offentlig undskyldte det tyske mindretals problematiske rolle i nazitiden, da dronning Margrethe 2. og forbundspræsident Frank-Walter Steinmeier besøgte landsdelen. Det ser jeg som endnu et vigtigt skridt, der sætter en tyk streg under, at mindretal og flertal er til for hinanden.”

Danmark og Tyskland har sammen søgt om at få den dansk-tyske mindretalsmodel optaget på UNESCOs liste over immateriel kulturarv. Ansøgningen blev dog afvist i december. Hvad tænker De om det?

“Det er selvfølgelig skuffende, at ansøgningen indtil videre ikke er blevet godkendt. For det havde da været et yderligere kvalitetsstempel for mindretalsmodellen. For mig at se er det dog ikke et udtryk for, at

side, tager fat i de omkring 250.000 civile tyske flygtninge, der i Anden Verdenskrigs sidste måneder kom til Danmark. Jeg har besøgt museumsbyggeriet i Oksbøl og fået et første indtryk af tankerne bag udstillingen, og jeg er meget taknemmelig for, at fortællingerne om de flygtedes lidelser også sættes ind i en bredere kontekst. Derved tegner museet et alment billede af flugt, som også omfatter nutidige flugterfaringer, der for tiden jo desværre er meget aktuelle i Europa, hvor flere millioner mennesker er flygtet ud af Ukraine.”

Ruslands angreb på Ukraine den 24. februar har forandret verden. Hvilken betydning har krigen for det dansk-tyske forhold?

“Putins aggression er naturligvis skrækkelig og et tilbageskridt til magtpolitikken tid, som vi troede, vi havde lagt bag os med Andens Verdenskrigs afslutning og erstattet med et regelbaseret internationalt samarbejde i EU og verden. Så når en atommagt som Rusland tyr til magtpolitik i sin reneste form uden på nogen måde at lægge skjul på sit forehavende, er det virkelig meget slemt. Såfremt man overhovedet kan se noget positivt i krigen i Ukraine, så er det, at det eksterne russiske pres har svejst landene i Europa meget stærkere sammen, end nogen anden begivenhed kunne have gjort det. Og det har selvfølgelig også meget positive følger for det dansk-tyske forhold.”

Tysklands forbundskansler Olaf Scholz (SPD) har i kølvandet på krigen i Ukraine foretaget en radikal omlægning af årtiers tysk forsvarspolitik og hævet forsvarsbudgettet til to procent af bruttonationalproduktet. Flere lande i EU, herunder Danmark, har siden ligeledes bebudet, at de vil hæve deres forsvarsbudgetter. Forventer De et tættere samarbejde på forsvarsområdet?

“Militær oprustning er et meget specielt område, som det er svært at spå om. Noget, som længe har stået klart, er, at vi som nationalstater kun kan løse vores problemer i EU. Krigen i Ukraine har netop understreget, at det også gælder på forsvarsområdet, hvor det ikke længere giver mening at udvikle de systemer og våben, vi i fremtiden får brug for, på nationalt plan. Det er de enkelte stater i Europa simpelthen for små til. Derfor har vi brug for et europæisk

oprustningssamarbejde. Den sørgelige erfaring fra krigen er således, at vi bliver nødt til at udvikle en strategi for oprustnings- og forsvarssamarbejdet i EU.”

Hvad tænker De om de danske forbehold i EU-samarbejdet, som jo også gælder forsvarsområdet?

“Den 1. juni afholdes i Danmark en folkeafstemning om forsvarsforbeholdet, som vi endnu ikke kender resultatet af (magasinet Grænsens deadline lå før 1. juni, red.). Det er selvfølgelig op til de danske vælgere, om forbeholdet skal afskaffes. Jeg kan blot sige, at vi fra tysk side ville hilse det velkomment, hvis Danmark vil deltage fuldt ud i EU-samarbejdet på så mange områder som muligt. Det danske perspektiv er vigtigt, og selvom Danmark er et lille land, har det meget at bidrage med i EU. Tænk bare på klima- og energipolitikken, hvor Danmark sætter sig i førersædet på verdensplan.”

“Desuden er det en almen misforståelse, at små stater som Danmark forsvinder i mængden i EU-samarbejdet. For netop de små stater får allermest ud af EU. På verdensplan er alle europæiske stater små, når man sammenligner dem med Kina eller Rusland. Det gælder for Danmark lige så vel som for Tyskland. Og som små stater kan vi kun ➡

Skal EU have en forfatning?

Pascal Hector var i 2004 tysk repræsentant i redaktionsudvalget for EU's Traktat for en forfatning for Europa, der aldrig blev godkendt af EU-staternes nationale parlamenter, men hvis retslige substans i vid udstrækning er blevet overtaget i Lissabontraktaten og gjort til gældende EU-ret. For ham at se, ville målet med en forfatning for Europa være, at borgerne skulle bindes tættere til unionen rent emotionelt.

“I Tyskland har vi begrebet ‘forfatningspatriotisme’, hvor patriotismen består i, at man ser positivt på den tyske stat, der er garanteret i den tyske forfatning, med alt det den indebærer af grundlæggende rettigheder, frihed og garantier mod misbrug af loven. Det er det, vi i Tyskland forbinder med forfatningen. Spørgsmålet er så, om man kan overføre forfatningspatriotismen til EU. Det er dog først og fremmest et emotionelt spørgsmål om, hvad der kan knytte borgerne tættere til unionen. Hvis tiden ikke er moden til en forfatning, må man vente”, siger han.

sikre vores interesser og vores værdier ved at samarbejde på overnationalt plan, altså i EU. På den måde har vi de bedste muligheder for at fremme vores verdenssyn, der sigter mod at sikre frihed og selvbestemmelse for vores egne borgere, men også for borgerne i andre lande.”

Et område, hvor samarbejdet i EU er udfordret, er de åbne grænser i Schengen-samarbejdet, som Danmark tiltrådte i 2001. Danmark indførte midlertidig grænsekontrol den 4. januar 2016 og har siden forlænget den, senest med begrundelsen, at der fortsat eksisterer en trussel fra militante islamister og organiserede kriminelle mod Danmark. Hvad tænker De om grænsekontrol i Europa og særligt om den danske?

“De åbne grænser er et kendetegn for EU, som er meget vigtigt for alle europæere. Særligt i grænseregioner lever mennesker i en slags fælles livsrum uden at lægge mærke til grænsen. Det kender jeg selv fra Saarland, hvor mit barndomshjem kun lå nogle få hundrede meter fra grænsen, og min mor plejede at køre til Frankrig for at handle. Og dette var endda delvist, før grænsekontrollen blev ophævet som følge af Schengen-traktaten fra 1985. Livet kunne selvsagt meget nemmere leves hen over grænsen, efter grænsekontrollen blev ophævet.”

“Argumentet omkring sikkerhed holder ikke helt stik. Erfaringen viser, at sikkerheden meget mere effektivt sikres på andre måder, f.eks. gennem et intensiveret politisamarbejde. Grænsekontrollen har en ren symbolsk betydning som et tegn på afgrænsning. Denne afgrænsning må vi overvinde, for vi kan ikke løse vores problemer afgrænset fra hinanden. Derfor mener jeg, at afskaffelsen af grænsekontrol er et yderst vigtigt mål for EU, som vi i fællesskab ubetinget må arbejde hen imod. Løsningen må være samarbejde i stedet for grænsekontrol.”

EU er også udfordret af nationalistiske strømninger. Storbritannien har forladt unionen, og i Frankrig har over 40 procent af vælgerne netop stemt på en EU-kritisk præsidentkandidat. Samtidig er demokratiet udfordret i Polen og Ungarn. Er De optimist eller pessimist, når det gælder EU's fremtid?

“Jeg er bestemt optimist. For jeg er overbevist om, at de ydre omstændigheder vil føre os til at udvikle samarbejdet i EU yderligere. I sidste ende er der ingen anden farbar vej for samarbejdet i Europa. Enten kan vi slet ikke løse vores problemer, eller vi kan løse dem gennem EU. Og da vi alle har en interesse i at løse vores problemer, vil dette føre os til at samarbejde. Uanset om det gælder klimaudfordringer, handel eller sikkerhed, står vi langt stærkere i verden, når vi står samlet.”

Som ny ambassadør har De helt fra starten gjort en indsats for at holde dele af Deres taler på dansk. Hvad betyder sproget i internationalt samarbejde?

“Jeg ser sproget som yderst vigtigt. Hvis man kan tale med et andet menneske på dets modersmål, giver det en helt anden tilgang til denne person. Det er min ambition, at jeg kommer til at kunne tale dansk på et niveau, der muliggør meningsfyldte samtaler. Så langt er jeg desværre ikke endnu. Men jeg er dog kommet derhen, at jeg kan føre samtaler med eksempelvis danske politikere, hvor vi hver især taler vores modersmål. Og selvom jeg af og til skal have enkelte ting oversat, forstår jeg dog det meste. Denne måde at samtale på er meget bedre, end hvis begge parter bruger et tredje sprog som engelsk, hvor der altid vil gå nuancer tabt.”

Tyske sprogkundskaber er nedadgående i Danmark. Hvordan ser De på denne udvikling?

“Vi ser med bekymring på, at danskerne bliver stadig dårligere til tysk, efter at flere generationer i særligt Syddanmark har fået tysk ind fra barnsben gennem tysk fjernsyn, da der endnu ikke fandtes så mange danske tv-kanaler. Mediebilledet har forandret sig, og i dag er der alt for få, der kan tysk på et niveau, hvor de kan bruge sproget i professionelle sammenhænge. Det er en skam. Jeg har på egen krop oplevet, hvad det betyder at lære et andet sprog og tilegne sig en flerkulturel baggrund, da mine forældre som tiårig sendte mig på det tysk-franske gymnasium i Saarbrücken, hvor jeg endda valgte den franske linje. Det har jeg haft enorm glæde af senere i livet.”

“Det er nok også derfor, at jeg ofte frem-

hæver Saarlands Frankrigstrategi for danske politikere. I Saarland har man en ambition om, at fransk i 2043 skal være det andet omgangssprog ved siden af tysk. Målet er ikke at takke Frankrig, men derimod at give den enkelte borger bedre muligheder i livet. Det er ikke, fordi jeg mener, at man skal gøre noget tilsvarende i Nordslesvig eller Syddanmark. Dertil er forholdene for forskellige. Men jeg mener, at det altid er en god idé at lade sig inspirere af hinanden. Og enkelte elementer af strategien kunne man sikkert også få gavn af i Danmark.”

Hvordan ser De på fremtiden for det dansk-tyske samarbejde?

“Den dansk-tyske venskabserklæring, der sidste år blev afgivet af vores udenrigs-

ministre i forlængelse af det dansk-tyske kulturelle venskabsår 2020, er for mig at se et godt udgangspunkt for endnu tættere dansk-tysk samarbejde i fremtiden. På ambassaden har vi i samarbejde med Den Danske Ambassade i Berlin og delstaten Slesvig-Holsten netop indledt en proces, hvor vi danner par mellem de forskellige ansvarlige ministerier på forskellige politikområder i vores lande. Målet er, at der til sommer udarbejdes 10-12 konkrete projekter, der skal styrke samarbejdet på alle politikområder. Disse projekter skal så omsættes i løbet af de kommende år, så venskabserklæringen følges op med konkrete tiltag og ikke bare forbliver politiske hensigtserklæringer.” 🍷

Interviewet er oversat fra tysk.

“Det er en stor udfordring at skulle lære dansk, for det danske sprog er på mange måder vanskeligt”, siger Pascal Hector, der for at lære dansk bl.a. ser Matador og Borgen, hører P1 og læser Politiken og Berlingske Tidende.

Historiker:

“Frisernes historie er omgærdet af mystik

Af Merlin Christophersen

INTERVIEW Friserne dukker for første gang op i historiske tekster fra romertiden, og deres historie er omgivet af mystik. Det gælder også i Nordfrisland, hvor man mener, friserne har holdt til i 1.200 år, fortæller historiker Claas Riecken

Friserne er et folk af individualister”, siger historiker Claas Riecken, da magasinet Grænsen sætter ham stævne til et interview om den nordfrisiske historie, kultur og identitet.

Claas Riecken, der er født i 1965, har hele livet beskæftiget sig med friserne. Han har studeret særligt den nordfrisiske historie og kultur og skrevet en doktorafhandling om nordfrisisk sprog. Siden 2014 har han været videnskabelig medarbejder ved Nordfrisisk Institut (Nordfriisk Instituut) i Bredstedt, der ligger midt i den nordtyske forvaltningskreds Nordfriesland og på byskiltet præsenteres med både det tyske navn, Bredstedt, og det frisiske, Bräist.

I Nordfrisisk Institut kan besøgende se en

stor udstilling, der beretter om den frisiske historie. Her kan man lære om de første romerske kilder om Friesland, der ligger i det nuværende Holland, og om, hvordan friserne bosatte sig på de nordfrisiske øer i folkevandringens tid omkring 800-tallet. I dag skønnes det, at omkring 50.000 personer betragter sig som nordfrisere. Hvor mange der betragter sig som nationale frisere, som udgør ét af de fire anerkendte nationale mindretal i Tyskland, er sværere at sige. Gamle tal antyder, at ca. 8-10.000 taler frisk i Nordfrisland. Eller rettere sagt, taler de forskellige nordfrisiske dialekter, der er særligt udprægede på de nordfrisiske øer, hvor frisk ikke hedder frisk, men er opkaldt efter øernes navne, som Før, Sild og ➤➤

Stormfloderne har gennem tiden forandret det nordfrisiske landskab gevaldigt. Stormfloden i 1362 lod den sagnomspundne handelsby Rungholdt forsvinde i havet, mens stormfloden i 1634 lod øen Strand lide samme skæbne. På dette kort, 'Landtcarte von dem Alten Nortfriesland. Anno 1240', fra 1652 ses Nordfrisland, som man forestillede sig, det så ud før stormfloderne rasen.

I Nordfrisisk Institut i Bredsted kan man se en udstilling over friserens historie. Det frisisk klingende navn Nordfriisk Instituut er egentlig et kompromis mellem forskellige frisiske dialekter og er som sådan ikke frisisk, forklarer Claas Riecken.

Amrum, forklarer Claas Riecken. For friserne er individualiser, også sprogligt set.

“Betegnelsen ‘friserne’ har man gennem tiden projiceret meget ind i, som man ikke rigtig kan bevise. Særligt Nordfrisland har længe været et perifert område, som man fra Slesvig ikke bare lige kunne tage over til. Friserne boede derude vestpå, omgivet af naturen og særligt af havet. Derved har friserens historie altid været omgærdet af mystik, og det har sat gang i folks fantasi. Jo tættere man så zoomer ind på dette mystiske billede af det historiske Nordfrisland, jo mere fragmenteret bliver det. For nordfriserne er meget lokalt forankrede, og Nordfrisland er et område af individualister, hvor man ikke har haft noget at gøre med folk uden for sit kog, sin hallig eller ø”, siger Claas Riecken.

Frisisk mentalitet skaber lokalt engagement

I nordfriserens individualisme ligger der også en stor styrke. For den afspejler ifølge Claas Riecken et dybt engagement i den

lokale hjemegn. Historisk har dette givet sig udslag i, at man var fælles om at bygge digerne, der skulle beskytte lokalsamfundene mod stormfloders rasen, eller i de mange ordbøger over frisiske dialekter, der blev nedfældet af lægmænd i 1700-tallet.

“Hvis ikke jeg skriver mit sprog ned, er der ingen, der gør det. Sådan har tanken været. Man har følt sig ansvarlig og engageret sig for sig selv, sin landsby og måske de omkringliggende landsbyer, men der stoppede fællesskabsånden så også. I dag, hvor digebyggeriet siden 1970’erne har påhvilet delstaten Slesvig-Holsten, ses individualismen eksempelvis i, at man i Nordfrisland har forholdsvis mange såkaldte borgervindparker, hvor folk i lokalområdet har fundet sammen om at finansiere vindmølleanlæg”, siger Claas Riecken, der mener, at denne form for individualisme, hvor man føler sig ansvarlig for det nære, er betegnende for den nordfrisiske mentalitet.

“Som friser værner man om det nære og holder sig helst på afstand af dem, der vil regere over en”, siger han.

Havets velsignelse og forbandelse

Hvis der er noget, der i tidens løb har regeret over nordfrisernes liv, er det havet. Men havet har for friserne vist sig med et Janusansigt, som Claas Riecken udtrykker det med reference til den romerske gud med de to ansigter. For havet har bragt rigdom gennem agerbrug og søfart, men også undergang. Når man beskæftiger sig med den nordfrisiske historie, kommer man således ikke udenom de store stormfloder i 1362 og 1634, eller 'Mandränken' (mandedrukning), som de kaldes på frisisk med henvisning til de tusinder, der druknede. Det var særligt disse stormfloder, som lod store dele af Nordfrisland forsvinde i havet.

"Havet har bragt velsignelse og forbandelse over friserne. Aflejring af havets segmenter har skabt det frodige marsklandskab, der før kunstgødningens tid var en kæmpe indtægtskilde for dem, der dyrkede marsken. Det, der sås på marskbund, vokser helt afsindigt. Og lader man kvæg græsse på marsken, bliver de store og fede, uden at ejeren behøver foretage sig noget. Samtidig er områderne kun beskyttet af diger, og faren for oversvømmelse og pludselig død, lurer altid på den anden side", siger Claas Riecken.

Friserne bosatte sig ikke kun i marsken, men også i de højereliggende gestområder, hvor faren for oversvømmelser var noget mindre.

"Men marskbønderne var også rigere end gestbønderne", forklarer Claas Riecken og fortsætter:

"Desuden har vi en tendens til at betragte havet som noget, der adskiller mennesker. Men havet er også et bindeled, og nordfriserne har i århundreder haft handelsforbindelser til både Amsterdam og København, hvor man bl.a. solgte rav og skind."

I de seneste 50 år har Nordfrisland været nogenlunde forskånet for store katastrofer i forbindelse med stormfloder, og det på trods af, at der fra 1970'erne til 1990'erne var flere stormfloder, der medførte de højeste vandstande, man nogensinde havde målt på egnen.

Hvem er friser?

Friserne har altid levet ved Vadehavet, og også den nordfrisiske identitet er i særlig grad præget af nærheden til vandet, forklarer Claas Riecken, der i løbet af interviewet har fortalt, at han selv taler nordfrisisk, og at det frisiske er en del af hans egen identitet. Men hvordan hænger det sammen med,

at han selv er født og opvokset i en landsby uden for Hamborg? Og hvad er det egentlig, der gør en til nordfriser? Det er nogle af de spørgsmål, der trænger sig på.

"Friserne er grundlæggende åbne over for, at man bliver en del af deres identitet", siger Claas Riecken og fortæller, at han selv fandt vej til det nordfrisiske, da hans moster giftede sig med en nordfrisisk bonde, som han talte plattysk med.

Da Claas Riecken undrende spurgte sin onkel, om ikke der også er nordfriser, der taler frisisk, kom svaret prompte: Jo, men de er danske. Onklen er nemlig tysksindet nordfriser og ikke national nordfriser, og det er ifølge Claas Riecken en forskel, der er vigtig at holde sig for øje, hvis man vil forstå friserne.

"Historisk ligger der en dyb splittelse mellem tysksindede nordfriser, for hvem friserer per definition er tyske, og de nationale friserer, der forstår det at være frisisk som en selvstændig national identitet. De tysksindede nordfriserer grundlagde i 1902 den Nordfrisiske Forening (Nordfriesischer Verein, red.), der ved folkeafstemningen om grænsedragningen mellem Danmark og Tyskland i 1920 opfordrede til at stemme tysk. De nationale friseres Frisisk Forening (Friisk Foriining, red.) blev først grundlagt i 1923, og siden da har de ➡

Hvem er nordfriserne?

Den frisiske folkegruppe, der kan deles op i nord-, øst-, og saterfriesere, er ét af fire anerkendte nationale mindretal i Tyskland. Nordfriserne holder til langs vestkysten i Nordfrisland og på Helgoland. De er organiseret i Nordfriesischer Verein, der historisk har været forening for de tysksindede friserer og i dag har ca. 5.000 medlemmer, og i Friisk Foriining, der historisk har samlet de nationale friserer og i dag har ca. 600 medlemmer. Delstaten Slesvig-Holsten anslår, at ca. 8-10.000 personer taler nordfrisisk. Disse tal stammer dog fra 1969, og der findes ingen aktuelle tal over antallet af talere af det frisiske sprog eller nationale nordfriserer, påpeger Claas Riecken. "Hvis man ville skønne antallet af nordfriserer, som man gør, når man skønner størrelsen af det danske mindretal, hvor man medregner alle, der har berøring med mindretallet, så ville jeg tro, at det frisiske mindretal har nogenlunde samme størrelse, altså omkring 50.000 personer", siger han.

Kilder: minderheitensekretariat.de, schleswig-holstein.de og Claas Riecken

Marsken er et utrolig frodigt område på grund af havets aflejringer. "Lader man kvæg græsse på marsken, bliver de store og fede", siger Claas Riecken. I dag er det primært får, der græsser på den salte marsk.

Foto: Grænseforeningen

Vadehavets landskab

Marsk: Et græsdækket, fladt og lavtliggende område mellem ældre og nuværende kystlinjer ved Vadehavet. Marsken er dannet ved afsætninger af tidevand.

Geest: Højereliggende områder, der ikke er afsat ved tidevand. Er typisk morænelandskab fra næstsidste istid og hedesletter fra sidste istid.

Kog: Et inddiget lavtliggende landområde i marsken.

Hallig: Flad ø som oversvømmes helt ved stormfloder. I dag har flere halliger lave sommerdiger. På beboede halliger ligger bebyggelsen på anlagte forhøjninger, de såkaldte varfter.

Kilder: lex.dk og 'Sønderjylland A-Å'. Historisk Samfund for Sønderjylland, 2011.

ationale frisere ønsket et tættere forhold til Danmark, som de historisk har været regeret af i længst tid, og hvor de har følt en større grad af selvbestemmelse", siger Claas Riecken.

I tiden efter Genforeningen i 1920 var de nationale frisere ivrige fortalere for en grænserevision, hvor grænsen skulle flyttes mod syd, så Nordfrisland kunne blive del af Danmark, forklarer Claas Riecken og tilføjer, at der aldrig har været frisiske bosættelser nord for grænsen.

Som bekendt kom der aldrig nogen grænsereflytning. Til gengæld blev den nordtyske forvaltningskreds Nordfrisland oprettet i 1970.

"Det er første gang i historien, at der findes et officielt Nordfrisland. Og det har helt sikkert gjort noget ved folks identitet, hvor flere i dag vil svare ja til, at de er nordfrisere. Men de fleste vil nok svare nej til, at de er frisere, medmindre de har en direkte tilknytning til sproget eller familiære bånd til nationale frisere. Uanset den enkeltes identitetsfølelse er vi i dag heldigvis ud over de gamle stridigheder om nationalitet og arbejder godt sammen", siger Claas Riecken.

Inficeret med det frisiske virus

For den dengang 16-årige Claas Riecken tændte onklens kommentar om de danske

frisere en interesse, som fik ham til at tage knallerten ind til Bredsted for at besøge Frisisk Forening og ved selvsyn at stifte bekendtskab med disse andre nordfrisere.

“Siden da har jeg været inficeret med det frisiske virus. I dag taler jeg frisisk hver dag med mine kollegaer på instituttet, og jeg har ved siden af min tyske identitet også en frisk identitet. For mig er det ikke et spørgsmål, som det var engang, om man er enten tysk, dansk eller frisk, men derimod et både-og”, slutter Claas Riecken. 🐏

*Claas Riecken,
dr.phil. i
frisisk filologi,
videnskabelig
medarbejder
ved Nordfrisisk
Institut, ekstern
lektor ved
Europa-Universität
Flensburg.*

“Dansk-tysk konflikt har kvalt friserne”

Ifølge Claas Riecken, der også er 2. næstformand i Frisisk Forening, har friserne historisk lidt under den dansk-tyske konflikt, hvor dansk og tysk som nationale kategorier blev stadigt mere fremherskende op gennem 1800-tallet, og folkeafstemningen i 1920 afkrævede store dele af Slesvigs befolkning svar på, om de var danske eller tyske.

“Den dansk-tyske konflikt har på mange måder kvalt friserne. Det afgørende spørgsmål i konflikten var, om man var dansk eller tysk. Friser var så noget, man kunne have som sekundær identitet. I dag har vi i Frisisk Forening svært ved at forstå, at friserne meget ofte bliver glemt, når der bliver talt om det dansk-tyske grænseland og dets mindretalsmodel. Det burde jo egentlig hedde det dansk-tysk-friske grænseland, ligesom vi også burde blive medregnet i mindretalsmodellen. Siden Tyskland tiltrådte Europarådets Rammekonvention for Beskyttelse af Nationale Mindretal, har vi trods alt været et anerkendt nationalt mindretal i Tyskland. Men både da 100-året for grænsedragningen blev markeret, og da Danmark og Tyskland sammen søgte om at få anerkendt grænselandets mindretalsmodel som immateriel kulturarv af UNESCO, er friserne blevet glemt.”

“I Frisisk Forening er vi glade for, at vi har et godt og tæt samarbejde med det danske mindretal. Men det kan nogle gange tendere til, at vi bliver lillebroren i forholdet. Det danske mindretal bliver støttet af Danmark og har et veludbygget skolesystem og masser af kulturtilbud. Vi har ikke nogen stat i ryggen og er gennem samarbejdet kommet i et afhængighedsforhold til det danske mindretal. I den brede offentlighed bliver vi desuden ofte opfattet som danskere, hvilket eksempelvis kan vanskeliggøre samarbejdet med andre friser”, siger Claas Riecken.

Hjemme hos Marie Hahn og Dietrik Barkmeijer vokser børnene op med både nord- og vestfrisisk sprog. "Jeg taler vestfrisisk, Marie taler nordfrisisk. På den måde er vores hverdag tosproget", siger Dietrik.

Fotos: Grænseforeningen

Nordfrisiske Marie Hahn:

“Selvfølgelig taler jeg frisisk med mine børn

Af Merlin Christophersen

REPORTAGE Hjemme hos nordfrisiske Marie Hahn og vestfrisiske Dietrik Barkmeijer er nord- og vestfrisisk hverdagssprogene. Men parrets to døtre vokser desuden op med tysk, dansk, hollandsk og plattysk

“Jeg synes næsten, det er lidt pinligt at sige det. For det lyder så indspist, når vi nu begge er frisere.”

Marie Hahn smiler, da hun sammen med sin mand, Dietrik Barkmeijer, tager imod i det rummelige køkkenalrum i parrets hus i Herrenkoog et stenkast fra Risum, der er en af de centrale landsbyer i Nordfrisland, hvor også den dansk-frisiske skole og danske børnehaver ligger.

Magasinet Grænsen er taget til Risum for at besøge 39-årige, nordfrisiske Marie Hahn og 36-årige, vestfrisiske Dietrik Barkmeijer, der har slået sig ned i det traditionelle nordfrisiske område, for at også deres børn skal vokse op med frisisk sprog og kultur.

Dét, Marie synes er lidt pinligt, er, at hun og Dietrik mødte hinanden på et af de store frisertræf, der hvert tredje år afholdes på den nordvesttyske ø Helgoland, som også er hjemsted for en del nordfriser, der sammen med Tysklands andre frisere udgør den frisiske folkegruppe, der er anerkendt som nationalt mindretal.

I mødet med Marie og Dietrik er det dog langt fra ordet indspist, man først tænker på. Det vest-nordfrisiske par har hver især været ude og opleve verden, og siden de mødte hinanden i 2013, har de ➡

Siden Marie Hahn og Dietrik Barkmeijer er flyttet til Risum, har de ikke fortrudt deres valg en eneste gang.

Fra laden uden for huset driver de deres møbelvirksomhed, der i dag har fem ansatte, og det giver dem megen tid til samvær med børnene, der tit tumler rundt i den store have. "Vi er hjemme her. Huset og haven er som en drøm, der er gået i opfyldelse", siger Marie.

først boet i Friesland i Holland, hvor Dietrik kommer fra, og siden 2017 i Risum, hvor Marie er vokset op og selv har gået på den dansk-frisiske skole. De har hurtigt lært ikke bare henholdsvis nord- og vestfrisisk, men også henholdsvis hollandsk og tysk. Og deres to døtre, Nanne på halvandet og Dina på fire år, vokser op med fem til seks forskellige sprog.

"Det har altid været klart for mig, at jeg selvfølgelig skulle tale frisisk med mine børn. Jeg er selv vokset op med flere sprog. Min far talte frisisk, min mor tysk, og dansk lærte jeg i skolen", siger Marie, der i samtalen frit skifter mellem tysk og dansk.

Opstår der sprogforvirring?

Netop sproget er vigtigt for Marie og Dietrik. I starten talte de engelsk sammen, så skiftede de til hollandsk. Men da børnene meldte deres ankomst, begyndte de at tale frisisk.

"Jeg taler vestfrisisk, Marie taler nordfrisisk. På den måde er vores hverdag tosproget", siger Dietrik, som i situationen taler tysk og fortæller, at forskellen på de to frisiske sprog er omtrent som forskellen på tysk og hollandsk.

Også i hverdagen indgår tysk, som er hovedsproget i det omkringliggende samfund. Dertil kommer dansk, som tales i børneha-

ven og senere i skolen, og hollandsk, når de hollandske dele af Dietriks familie kommer på besøg. Yderligere går Nanne hos en dagplejemor, der kun taler plattysk med børnene. Men bliver Nanne og Dina nogensinde sprogforvirrede, fristes man til at spørge.

"Nej. Det er klart, de ikke behersker alle fem til seks sprog lige godt, men særligt på Dina kan vi mærke, at hun forstår meget, og at hun sprogligt er helt på niveau med jævnaldrende på tysk, dansk, nord- og vestfrisisk", siger Marie og understreger, at Nanne på grund af sin alder endnu ikke taler så meget.

"Og så skifter børnene mellem sprogene, hvilket er fedt, for på den måde bliver de opmærksomme på, hvor sprogene ligner hinanden", tilføjer Marie og nævner ordet "præcis" som eksempel, der i udtale og betydning er stort set identisk på hollandsk og dansk.

Hjemme i kulturen

Nordfrisland er et af de sprogligt mest mangfoldige områder i Tyskland. Ved siden af tysk, nordfrisisk og dansk, tales der her også plattysk og sønderjysk. Selvom familien Hahn-Barkmeijer med deres mange sprog således passer godt ind, lå det ikke entydigt i kortene, at Marie og Dietrik, der sammen havde startet en møbelvirksomhed

i Holland, skulle bosætte sig i Nordfrisland. I valget om at flytte spillede også det nordfrisisk sprog en vigtig rolle.

“Da jeg blev gravid, blev jeg klar over, hvor vigtigt det er for mig, at det frisiske sprog, jeg gerne vil tale med mine børn, også findes i samfundet”, siger Marie.

For Dietrik var det vigtigste, at parret kom til at bo i et frisisk område.

“Det er for mig det samme, om det er vestfrisisk eller nordfrisisk”, siger han og tilføjer, at også områdets nærhed til havet, landbruget og fiskeriet minder ham om sin hjemstavn i Friesland.

“Hvor vi bor nu, er vi meget tæt på den kultur, jeg kender hjemmefra”, siger han.

Hvorfor skal man poste penge i det?

Selvom familien Hahn-Barkmeijer bor i Nordfrisland, er det ikke en selvfølge, at det frisiske sprog er en integreret del af samfundet. I børnehaven i Risum er der eksempelvis for tiden ingen pædagoger, der taler frisk med børnene. Og indbyrdes taler børnene tysk, som er langt de flestes hjemmesprog.

“Vi ville ønske os, at frisk kunne blive en større del af hverdagen i børnehaven og i resten af samfundet”, siger Marie.

For at sætte handling bag ordene har Marie engageret sig i Frisisk Forening

(Friisk Foriining), hvor hun i dag er næstformand.

“Som friser bliver man ofte mødt med undren: ‘Det er da meget fint med det frisiske, men er du nu dansk eller tysk?’ Det er et spørgsmål, jeg ofte får”, siger Marie og forklarer, at spørgsmålet for hende at se udtrykker en generel indstilling i samfundet, hvor dét at være friser ses som et supplement til en anden national identitet.

“Og så spørger folk, hvorfor man skal poste penge i det frisiske. For mig gælder det derfor om at gøre folk opmærksomme på, at friserne altid har været her”, siger Marie og slutter:

“Det frisiske handler ikke kun om sprog, men også om identitet, rødder og hjemstavn. Folk skal blive bevidste om, at det er vigtigt at investere i.” 🍷

Dietrik Barkmeijer er glad for, at hans børn kan vokse op med frisk kultur, som han blandt andet forbinder med nærhed til havet, fiskeriet og landbruget. “Hvor vi bor nu, er vi meget tæt på den kultur, jeg kender hjemmefra”, siger han. Her er det datteren Dina på fire år, der fodrer naboens køer.

"Der er altid blevet undervist på frisisk her på skolen", siger Ute Jessen, der er konstitueret skoleleder på den dansk-frisiske skole Risum Skole/Risem Schölj.

På Risum Skole er frisisk og dansk lige vigtigt

Af Alexander Leicht Rygaard

INTERVIEW Risum Skole i Nordfrisland er den eneste dansk-frisiske skole i Sydslesvig. Her gives der plads til både frisisk, dansk og tysk, forklarer konstitueret skoleleder Ute Jessen

Det frisiske mindretal, der er grænselandets tredje nationale mindretal, har ikke deres egne skoler i modsætning til det danske mindretal i Sydslesvig og det tyske mindretal i Sønderjylland. Risum Skole/Risem Schölj i den nordfrisiske landsby Risum kommer dog tæt på at være en frisisk skole.

“Vi er en dansk-frisisk skole og faktisk den eneste af slagsen her i Nordfrisland og Sydslesvig. På vores skole er det frisiske sprog lige så vigtigt som dansk og tysk”, siger Ute Jessen, der er konstitueret skoleleder på Risum Skole og bl.a. underviser i frisisk sprog.

Konkret betyder det bl.a., at skolens 36 elever synger morgensang på frisisk, laver mad efter frisiske opskrifter og opfører teaterstykker på frisisk, som også de lokale landsbybeboere er velkomne til at overvære. Desuden foregår også en del af undervisningen, der går ud over sprogundervisningen, på frisisk.

“Og så er det også vigtigt for os, at eleverne i løbet af deres skolegang besøger en vestfrisisk skole i Friesland i Holland for at opleve, hvad det vil sige at være friser der. Friserne og det frisiske sprog er ikke kun begrænset til Nordfrisland, og det er vigtigt, at eleverne ➔

oplever det på egen hånd”, siger Ute Jessen, der selv har været elev på Risum Skole og har været ansat på skolen i 30 år.

Skolen giver frisisk bevidsthed

Begge Ute Jessens forældre talte frisisk, som var førstesproget i hendes barndomshjem. Sådan er virkeligheden dog ikke for hovedparten af skolens elever i dag, forklarer hun.

“Vi har færre og færre elever med frisisk baggrund, men der er endnu færre med dansk baggrund. Stort set ingen af vores elever taler dansk derhjemme. Det er tysk, og sådan er det også i frikvartererne, når børnene leger. Skolen spiller derfor en væsentlig rolle i forhold til at give eleverne en frisisk bevidsthed”, siger Ute Jessen.

Kamp for det frisiske sprog

Det er dog langt fra gnidningsfrit at være en dansk-frisisk skole, siger Ute Jessen og fremhæver, at forholdet til Dansk Skoleforening for Sydslesvig, der er det danske mindretals skolevæsen, som officielt driver skolen, historisk set har været udfordrende. Blandt andet har Risum Skole, der frem til

2003 bar navnet Risum Danske Skole, i mange år kæmpet for at få lov til at undervise flere timer i frisisk sprog.

“Min vurdering er, at det danske mindretal er sådan lidt bange for frisisk. De føler sig truet. Jeg ved ikke, hvorfor det er sådan, men jeg oplever det som, at man tror, at vi tager noget fra eleverne ved også at lære dem frisisk. Og det gør vi jo ikke. Vi gør alt for, at eleverne også lærer dansk, og faktisk får vi ofte ros for, hvor dygti-

ge vores elever er til dansk, når de går videre til gymnasiet i Flensborg”, siger Ute Jessen.

I dag undervises eleverne i frisisk sprog i to undervisningstimer om ugen. Derudover har skolen fået tilknyttet en ressourceperson, der skal være med til at udvikle frisiskundervisningen på de danske skoler. 🇩🇪

Direktor Lars Kofoed-Jensen: “Skoleforeningen har et godt samarbejde med friserne”

“Mindretal har af mange, især historiske, grunde en stor følsomhed for forskelsbehandling og føler sig hurtigt truet – men i Sydslesvig er vi heldigvis på vej væk fra de tider, takket være Sydslesvigsk Vælgerforenings arbejde og takket være delstaten Slesvig-Holstens overordnede politik, hvor mindretal ses som en berigelse.”

“Skoleforeningen ser naturligvis det frisiske sprog og den frisiske kultur som en berigelse – og det er også skrevet ind i alle vore læreplaner, sådan at alle i vores danske mindretalssystem lærer om friserne, og vi har i mange år samarbejdet med friserne i Friisk Foriining. Det fremgår f.eks. også af vores vedtægt, idet vi omtaler ‘de med os samarbejdende friser.’”

“Den historiske frygt vil nok leve mange år endnu – men vi lever i dag et gensidigt berigende samarbejde – og tror på en fortsat, frivillig udvikling på området, der hos os især koncentrerer omkring Risum, men også andre steder i Nordfrisland spiller frisisk en rolle på de danske skoler, f.eks. på Sild, som prinsesse Benedikte besøgte i maj.”

Risum Skole/Risem Schölj

Blev grundlagt i 1946 og er den eneste dansk-frisiske skole i Nordfrisland. Gennem skolens 76-årige historie har dansk og frisisk sprog og kultur været de bærende elementer, men dog med varierende styrke. I 1956 blev friseren Marie Tångeberg ansat som skoleleder, og hun ydede en stor indsats for at styrke frisiskundervisningen, der dog først i 1985 blev obligatorisk som undervisningsfag. I dag har skolens elever fortsat flere dansk- og tyskundervisningstimer end frisisk, selvom fagene i princippet er ligeberettigede.

Kilde: risumskole.de og Ute Jessen

Flensborg Avis digital + tablet + cover

iPad 10.2 eller Samsung Galaxy Tab A 8

Læs Flensborg Avis når og hvor du har lyst. Få avisen som e-avis i 24 måneder og vælg mellem en iPad inkl. cover og en Samsung Galaxy Tab A 8 inkl. cover.

Pris pr. måned 225,- kroner
(Engangsbetaling: iPad 750,- kroner, Samsung 0,- kroner)

FLENSBORG AVIS

... vi gør Danmark lidt større

Bestillingskupon

Hermed bestiller jeg Flensborg Avis digital i mindst 24 måneder til en abonnementspris af 675,- kroner pr. kvartal. Når beløbet for første kvartal (675,- kroner) og ved iPad engangsbetalingen på 750,- kroner er indgået hos Flensborg Avis samt fortrydelsesretten på 14 dage er udløbet, bliver tabletten sendt til mig.

Efter bindingsperioden på 24 måneder fortsætter abonnementet automatisk til den ordinære abonnementspris på Flensborg Avis digital på pt. 525,- kroner pr. kvartal.

Jeg bekræfter, at jeg det seneste halve år ikke har holdt Flensborg Avis.

Jeg vælger en:

- ☐ iPad 10.2" WiFi 64 GB inkl. cover
☐ Samsung Galaxy Tab A 8 WiFi 32 GB inkl. cover

Navn / Fornavn

Gade

Postnr.

By

Telefon

E-mail

Dato

Underskrift

Jeg er indforstået med, at Flensborg Avis kontakter mig for at orientere mig om services, relevante oplysninger og tilbud. Denne samtykkeerklæring kan til enhver tid tilbagekaldes. Alle informationer under fla.de/impressum

- ☐ Kontakt mig pr. mail
☐ Kontakt mig pr. brev
☐ Kontakt mig telefonisk
☐ Kontakt mig pr. newsletter

HUSK
kryds og
underskrift

Underskrift

Send kuponen til:

Flensborg Avis, Postboks 70, 6330 Padborg

“Friserne bliver overset i fokuset på det danske og det tyske mindretal

Friserne, der udgør det tredje mindretal i grænselandet mellem dansk og tysk, glemmes, når den dansk-tyske mindretalsmodel bliver fremhævet

Af Jørgen Kühl,
mindretalsforsker
og honorarprofessor,
Europa-Universität
Flensburg

I grænselandet findes der ud over det ca. 15.000 personer store tyske mindretal i Sønderjylland og det ca. 50.000 omfattende danske mindretal i Sydslesvig tillige et frisisk mindretal. Dets bruttostørrelse skønnes ofte til 50.000, hvoraf kun en mindre del opfatter sig selv som national minoritet, mens de fleste har en regional identifikation. Det skønnes, at op mod 8-10.000 taler frisisk.

Mens det tyske og danske mindretal hver har en såkaldt kin-state eller et tilhørsland umiddelbart på den anden side af grænsen, er friserne et mindretal uden kin-state. Til gengæld findes der også frisiske mindretal i den tyske delstat Nedersaksen (med ca. 2.000 saterfriserere) og i den nederlandske ➡

Foto: Keld Navntoft/SSP

Dronning Margrethe besøgte det frisiske mindretal under sit besøg i Sydslesvig i september 2019. Her ses hun ved Risum Skole/ Risem Schölj sammen med daværende formand for Frisisk Forening, Bahne Bahnsen. "Det vakte megen glæde hos friserne, at de i denne forbindelse ikke blev glemt", skriver Jørgen Kühl.

Foto: Frisisk Forening

provins Frysland (Friesland, red.), hvor ca. 400.000 taler frisisk.

Mens danskerne og tyskerne blev anerkendte nationale mindretal efter grænsedragningen i 1920, var det en langvarig proces for friserne. De var klemte mellem dansk og tysk. Friserne blev polariseret og splittet, men også instrumentaliseret som følge af afstemningsagitationen i Zone II, som omfattede store dele af Nordfrisland inklusive øerne. De fleste friserne definerede sig selv som tyske. Det kom til udtryk i de såkaldte Bomsted-retningslinjer fra 1926, hvor 13.000 nordfriserne skrev under på, at de ikke ville være noget nationalt mindretal. Samtidig blev de friserne, der ville være et særegent mindretal, af tyskorienterede mistænkeliggjort som danske knægte eller danofrisere.

Et mindretal blandt friserne hævdede en status som separat nationalt mindretal. De sluttede sig i 1923 sammen i den Frisisk-Slesvigske Forening. I mellemkrigstiden samarbejdede de med danskere, sorbere, polakker og litauere i Forbundet af Nationale Mindretal i Tyskland og deltog siden i de Europæiske Nationalitetskongresser. I 1949 var de med til at grundlægge den europæiske mindretalsunion FUEN, hvor friserne spillede en aktiv rolle og for tiden stiller en vicepræsident. Forinden havde

friserne etableret nære samarbejdsrelationer med det danske mindretal. Til tider følte friserne imidlertid, at de blev instrumentaliseret for den danske sag frem for at blive støttet i frisisk ærinde.

I 1948 grundlagdes det frisisk-danske mindretalsparti Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW). I 1949 blev friserne nævnt med en afsluttende sætning i Kiel-Erklæringen om det danske mindretals rettigheder; men denne erklæring blev ophævet igen i 1955 efter København-Bonn Erklæringerne, hvori friserne blev glemt.

Først i 1990 blev friserens status takket være SSW's indsats forankret i landsforfatningen for Slesvig-Holsten. Med Tysklands tiltrædelse til Europarådets Rammekonvention om Beskyttelsen af Nationale Mindretal fra 1995 blev friserne officielt anerkendt som de facto nationalt mindretal. Frisisk blev tillige omfattet af Europarådets Sprogpagt fra 1992. Fra 1997 blev det muligt at oprette tosprogede byskilte på tysk og frisisk i Nordfrisland – og dermed synliggøre den frisiske kulturarv.

I Slesvig-Holsten blev frisiske rettigheder eksplicit forankret i frisiskloven i 2004. I 2015 fulgte en handlingsplan for sprogpolitik, som også gavner frisisk. I 2016 blev der vedtaget en lovpakke, der a) gjorde det muligt at anvende frisisk, dansk og nedertysk i kontakten med

Mange turister valfarter til Nordfrisland for at opleve det traditionelle frisiske biike-bål der hvert år afholdes 21. februar og her ses i Risum-Lindholm. Men når det drejer sig om at gøre opmærksom på mindretalsmodellen i det dansk-tyske grænseland, bliver friserne ofte overset, skriver Jørgen Kühl.

offentlige myndigheder i deres sprogområde, b) frisiskloven blev ajourført, og c) mindretals- og regionalsprogene blev tilgodeset på daginstitutionsområdet.

Endelig blev der i 2020 oprettet en særlig fond til gavn for den frisiske folkegruppe benævnt Friisk Stifting, hvor der bl.a. sidder repræsentanter for de fire frisiske organisationer: Frasche Rädj, Nordfriesischer Verein, Friisk Foriining og Verein Nordfriesisches Institut.

Mens der i løbet af de seneste 100 år er gjort mange fremskridt til gavn for friserne, oplever mindretallet alligevel, at det undertiden overses i det dominerende fokus på den danske og tyske minoritet. Da disse to støttes politisk, ideelt og materielt af deres kin-state og ikke mindst råder over egne uddannelsessystemer på mindretals sproget muliggjort af begge landes tilskud, er deres situation markant bedre. Friserne har ingen egne skoler, og frisisk tilbydes kun som valgfag med ca. 800 elever i offentlige skoler. Systematisk frisiskundervisning gives kun på Risum Skole/Risum Schölj, som drives af Dansk Skoleforening for Sydslesvig.

Selv om Friisk Foriining regionalt samarbejder tæt med både det danske mindretal i SSW, Sydslesvigsk Forening (SSF), Skoleforeningen og Det sydslesvigske Samråd, samt med det tyske mindretal i DialogForumNorden, hænder det, at friserne glemmes, når den dansk-tyske mindretalsmodel skal fremhæves. Det viste sig tydeligt, da mindretalsmodellen i 2018 blev anerkendt af den tyske UNESCO-kommission som immateriel kulturarv, og da Danmark og Tyskland i 2020 i fællesskab, men forgæves ansøgte UNESCO om den internationale anerkendelse af mindretalsmodellen som immateriel verdenskulturarv. Begge gange uden friserne. Til gengæld besøgte dronning Margrethe det frisiske nationale mindretal under sit besøg i Sydslesvig i september 2019. Det vakte megen glæde hos friserne, at de i denne forbindelse ikke blev glemt. 🍷

Foto: Wikimedia Commons

Det nordfrisiske flag

I Nordfrisland flager mange med det nordfrisiske flag, der stammer tilbage fra 1840'erne. Kronen symboliserer forholdet til den danske konge, der historisk har været lensherre for det frisiske område, den halve ørn forholdet til det tyske kejserrige, der garanterede friserne deres frihed, og jydepotten er efter sigende et symbol på de stærke frisiske kvinder, der med grød gav deres mænd nye kræfter. Flaget uden symboler er siden 2004 officielt anerkendt i Slesvig-Holsten.

*Tag en afslappende
bådtur gennem
Frederiksstads
mange kanaler. Du
kan også besøge
Paludanushuset, der er
det danske mindretals
forsamlingshus i byen.*

TEMA: Friserne i grænselandet

Tag på sommerferie i nordfrisernes hjemstavn

Af Alexander Leicht Rygaard

Magasinet Grænsen guider til sommeroplevelser i Nordfrisland, der er hjemstavn for det friske mindretal. Oplev blandt andet de helt særlige halliger ud for vestkysten, eller tag på byvandring i de gamle købstæder

Foto: Wikimedia Commons

Byvandring i hollænderbyen

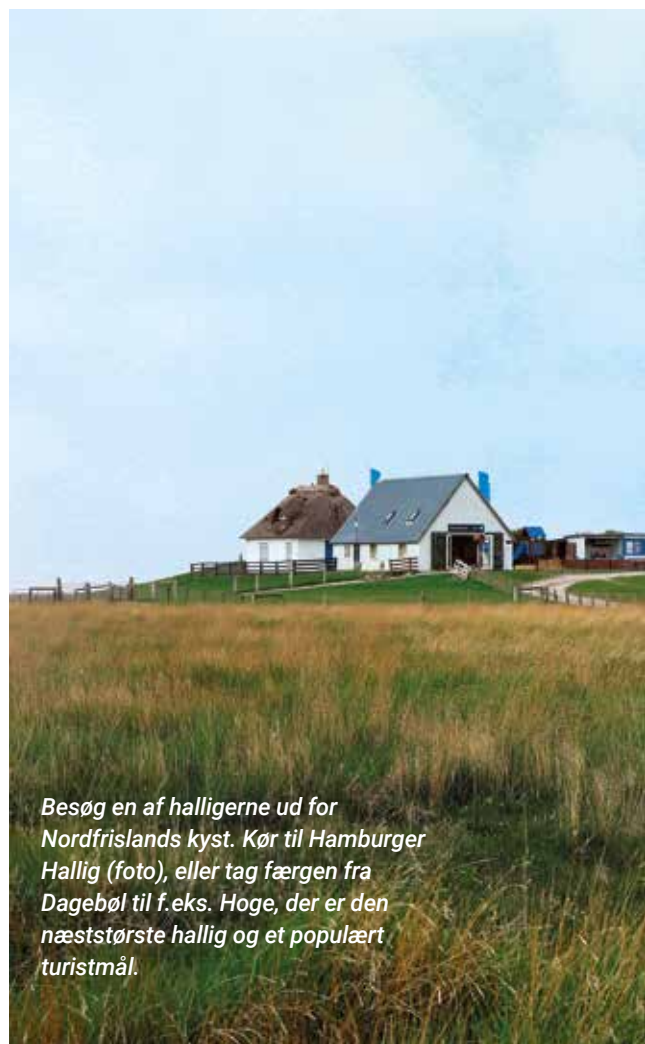
Tag på ferie i Nordfrisland, der strækker sig langs den sydslesvigske vestkyst fra den dansk-tyske grænse i nord til Ejderen og købstaden Frederiksstad i syd. Nordfrisland, der officielt blev oprettet som forvaltningsdistrikt i 1970, er hjemstavn for både det frisiske mindretal og det danske mindretal i Sydslesvig. Magasinet Grænsen guider dig til seværdigheder på en dagstur i det nordfrisiske område.

Begynd dagen i Frederiksstad, der ofte omtales som “hollænderbyen” blandt andet på grund af byens kanaler og historiske bymidte, hvor størstedelen af de omkringliggende huse er opført efter hollandsk forbillede med gavle, der minder om trappetrin. Byen blev grundlagt i 1621 af hollandske flygtninge, som navngav byen efter den daværende hertug Frederik 3. af Slesvig-Holsten-Gottorp og er i dag et yndet turistmål netop på grund af byens særprægede byggestil. Tag på byvandring i de brostensbelagte gader, og hold pause på bymidtepladsen, hvor der både er mulighed for at nyde en kop kaffe og en sandwich eller en isdessert i parasollernes skygge. ➡

Fotos: Grænseforeningen

På Nordfrisisk Institut i Bredsted kan man se en udstilling om friserne, der er grænselandets tredje nationale mindretal.

Besøg en af halligerne ud for Nordfrislands kyst. Kør til Hamburger Hallig (foto), eller tag færgen fra Dagebøl til f.eks. Hoge, der er den næststørste hallig og et populært turistmål.

Mulighed for strand og kultur

Skal dagen være mere afslappende, er det oplagt at køre til kystbyen Sankt Peter-Ording, hvor de kilometerlange strandbanker inviterer til leg, badning eller en lur under parasollen. Er det derimod kulturoplevelser, der har højeste prioritet, kan det anbefales at vende bilen mod nord. Kør ad motortrafikvejen B5 forbi Husum og stop i Hatsted, hvor kunstmuseet Mikkelsen fremviser kunst fra Danmark, Norden og lokalområdet. Fortsæt herefter til Bredsted, der er en central by for det frisiske mindretal i Slesvig-Holsten og er hjemsted for både Frisisk Forening (Friisk Foriining), der er friserens folkelige organisation, og forskningsinstitutionen Nordfrisisk Institut (Nordfriisk Instituut), der også rummer en udstilling om friserens historie.

På Hallig Krog på Hamburger Hallig er der rig mulighed for en lokalkulinærisk oplevelse, bl.a. en 'Hallig-Platte'.

Kom helt tæt på vandet på halligerne

Sørg også for at have tid til et besøg på halligerne, som der findes ti af ud for Nordfrislands kyst. En hallig er en uinddæmmet vadehavssø, der ikke er omgivet af diger og derfor ofte oversvømmes af stormfloder. Kommer du fra Bredsted, er Hamburger Hallig den nærmeste. Modsat de øvrige halliger har Hamburger Hallig siden 1860 været landfast, således at det er muligt at besøge halligen i bil, til fods eller på cykel. Biladgang til halligen koster en afgift på seks euro (husk kontanter), hvorefter man kører knap fire kilometer på en lige vej. Man kan også gå turen eller leje en cykel for to euro ved et informationscenter ved diget. På turen udfolder marsklandskabet sig på begge sider af vejen. Mindre bestande af får og lam græsser og bræger mildt, vinden hvirler i den lave vegetation, og fuglene krydser himmelen med varierende hastighed.

På en forhøjning, et såkaldte varft, for enden af vejen ligger tre bygninger: et servicehus, et informationshus og den populære kro Hallig Krog. Er man på halligen over middag, kan det anbefales at prøve kroens fiskeplatte, "Hallig-Platte", der indeholder matjessild, nordsørejer og en fiskefilet toppet med et spejlæg samt brasede kartofler og en frisk salat. Kroen er også berømt for sine lammeretter, da egnens lammebestande går frit og græsser på den salte marsk, hvilket giver kødet en helt særlig smag. Hver fredag kan man således afslutte en god dag i Nordfrisland ved at få serveret helstegt lammesteg, der tilberedes over flere timer på en rotisserigrill. En tradition, der ofte tiltrækker mange turister.

Husk at få udsigten over tidevandssletten med, inden turen går ind mod fastlandet. Fra spidsen af Hamburger Hallig kan man selv på en overskyet dag ane omridsene af de omkringliggende halliger, som man blandt andet kan besøge med færge fra den nordligere liggende by Dagebøl. Tilbage på fastlandet kan det anbefales at overnatte på hotel i eksempelvis Husum eller på et af de mange private værelser, der udlejes til turister rundt om i landsdelen. 🍷

“Jeg har aldrig opfattet mig selv som mindretal, men det gør jeg nu

Af Alexander Leicht Rygaard

REPORTAGE Højskoleopholdet Minority Changemaker Programme (MCP) giver unge europæere indsigt i Europas historie og mindretal

På den danske højskole i Jaruplund nær Flensborg er 21 unge europæere med 12 forskellige nationaliteter i øjeblikket samlet til kurset Minority Changemaker Programme (MCP). Magasinet Grænsen har besøgt kurset, der efter to coronarelaterede aflysninger i 2020 og 2021 blev skudt i gang i slutningen af marts måned i år.

“Det er godt at være i gang. Vi har ventet længe på, at det kunne lade sig gøre”, siger 34-årige Iñigo Etxebeste fra San Sebastian, der denne torsdag eftermiddag i maj deltager i faget brætspilsudvikling.

På det tremåneders lange kursus kombineres traditionelle højskolefag med uni-

versitetsundervisning om Europas historie og mindretal for at give de unge en større bevidsthed om deres europæiske ophav. Det er Center for Grænseregionsforskning, Syddansk Universitet, der står for den akademiske og historiske del, mens højskolens lærere giver deltagerne et indblik i blandt andet kunst, filosofi og musik.

“Det har været rigtig godt indtil videre, og jeg er selv blevet klogere på, hvad det vil sige at komme fra et mindretal”, siger Iñigo Etxebeste og tilføjer:

“Jeg er basker, men har aldrig opfattet mig selv som værende fra et mindretal. Baskerlandet er jo en selvstyrende region i

Fotos: Grænseforeningen

Spanien, og vi er ikke placeret uden for den stat, vi gerne vil tilhøre. Men kurset her har vist mig, at jeg som basker er en del af et mindretal i Spanien.”

Lyst til højskolelivet

Det var netop blandingen af højskolelivet og fokuset på Europas mindretal, som tiltrak Iñigo Etxebeste, der har en universitetsuddannelse i erhvervsøkonomi og har tilbragt de seneste år i blandt andet London, Ljubljana og Paris for at opleve, hvordan man lever i andre europæiske lande. Det var også højskolelivet, der vakte interessen hos 21-årige Nantke Toben, der er en del af det

danske mindretal i Sydslesvig. I efteråret 2021 var hun på højskole i Danmark, men da opholdet var slut, havde hun lyst til mere.

“Jeg var slet ikke færdig med at gå på højskole, hvor fællesskab og sammenhold er så bærende elementer”, siger Nantke Toben, der har taget sig tid til et kort interview under faget civilsamfund, hvor deltagerne er ved at planlægge aktiviteter i forbindelse med deres deltagelse i Folkemødet Bornholm.

Fokus på mindretalsbaggrund

Som student fra Duborg-Skolen i Flensborg har Nantke Toben været en del af Grænse-

På Minority Changemaker Programme deltager 21 unge med 12 forskellige nationaliteter. En af dem er 34-årige Iñigo Etxebeste fra Baskerlandet i Spanien. “Det har været rigtig godt indtil videre, og jeg er selv blevet klogere på, hvad det vil sige at komme fra et mindretal”, siger han.

Louis Albert Becker er en del af det bretonske mindretal i Frankrig. Han er glad for at opleve de gode mindretalsforhold i det dansk-tyske grænseland.

Nantke Toben blev en del af det danske mindretal i Sydslesvig, da hendes forældre, der er tyske, valgte at sende hende i dansk børnehave. "Den valgfrihed er unik", siger hun.

foreningens Elevambassadører, der er et korps af unge gymnasieelever fra de to danske mindretalsgymnasier i Sydslesvig og det tyske mindretalsgymnasium i Aabenraa, der går i dialog med danske gymnasieelever om det at vokse op i et mindretal. Herigen-

nem blev hun mere bevidst om sin egen mindretalsidentitet, og på MCP er hendes bevidsthed om sin egen baggrund blot blevet øget.

"Mine forældre er tyske og valgte at sende min søster og mig i dansk børnehave.

Jeg har ingen dansk familie, men alligevel er jeg nu en del af det danske mindretal. Den valgfrihed er unik", siger Nantke Toben og understreger, at hun er glad for, at det

danske mindretal har så stærke identitets-skabende institutioner, som børnehaverne og skolerne.

Grænselandet som forbillede

At der er gode forhold i det dansk-tyske grænseland, kan 21-årige Louis Albert Becker nikke genkendende til. Han er fra Saint-Brieuc i Bretagne og er en del af det bretonske mindretal, der taler bretonsk, som er et keltisk sprog. Louis Albert Becker fortæller, at det er udfordrende at være en del af et mindretal i Frankrig. Eksempelvis anerkender den franske forfatning kun fransk som officielt sprog, og mindretal, der taler et andet sprog, bliver ifølge Louis Albert Becker derfor ofte opfattet som modstandere af den franske republik.

"Men det passer jo ikke. Jeg er republikaner og bor i Frankrig. Men mange mener, at for at være fransk må man kun tale fransk", siger Louis Albert Becker, der studerer mindretalsstudier på kandidatniveau på universitetet i Rennes i det østlige Bretagne.

"Det er meget interessant at opleve, hvad man tænker om mindretal her i det dansk-tyske grænseland, og jeg håber, jeg kan tage nogle gode idéer med hjem til Bretagne, når jeg skal færdiggøre min uddannelse", slutter han.

Minority Changemaker Programme (MCP)

Foregår på Jaruplund Højskole fra den 27. marts til den 24. juni 2022. I alt deltager 21 unge med 12 forskellige europæiske nationaliteter. De unge undervises i almindelige højskolefag samt et universitetsforløb om Europas historie, der giver ETCS-point, som kan bruges på videregående uddannelser. Udover den daglige undervisning inkluderer opholdet også en række udflugter i grænselandet samt en studietur til det tysktalende mindretal i Sydtyrol, Italien, og deltagelse på Folkemødet Bornholm den 16.-19. juni. Det er Grænseforeningen, der står bag kurset i et samarbejde med Jaruplund Højskole og Syddansk Universitet.

Liza Kovolova fra Ukraine er glad for at deltage i Minority Changemaker Programme, hvor hun bl.a. har undervisning i kunst. "Det hjælper mig med at tænke på andet end krigen. Det er ikke rart at vide, at min far og bror befinder sig i en krigszone", siger hun.

Ukrainske Liza:

“Det er min egen beslutning at komme her

Krigen i Ukraine udgør et stort tema på kurset Minority Changemaker Programme (MCP), hvor også fire ukrainere deltager. En af dem er 26-årige Liza Kovolova, der rejste fra hovedstaden Kyiv, da hun følte, at byen igen var sikker

Ukrainske Liza Kovolova taler sagte, mens hun fortæller, hvor hendes familie befinder sig.

“Min far og bror er soldater i Ukraine. Min mor og mormor er flygtet til Cypern, og min tante og to søstre er hos min fætter i Holland”, siger Liza Kovolova.

“Og jeg er her”, tilføjer hun og smiler let.

26-årige Liza Kovolova, der har boet hele sit liv i Ukraines hovedstad, Kyiv, er en af fire ukrainske deltagere på højskolekurset Minority Changemaker Programme (MCP), der i øjeblikket finder sted på Jaruplund Højskole i det dansk-tyske grænseland. Hun tilmeldte sig kurset i efteråret 2021, men med Ruslands invasion af Ukraine den 24. februar 2022 blev hendes hverdag forandret.

“Da krigen brød ud, var jeg på arbejde i Kyiv. Få dage efter blev min far og bror indkaldt til hæren, og jeg blev bekymret for min familie. Jeg forsøgte at få en hverdag til at hænge sammen og hjælpe til, hvor jeg kunne, men det var meget stressende. Bragene fra de russiske missiler blev højere og højere, men på et tidspunkt begyndte det at vende. De russiske tropper forsvandt fra

hovedstadsområdet, og jeg begyndte at føle, at det var okay, hvis jeg tog afsted. For nu var det min egen beslutning at forlade Ukraine, jeg var ikke blevet tvunget til at flygte”, fortæller Liza Kovolova.

Liza Kovolova kalder det for en utopisk virkelighed at befinde sig på Jaruplund Højskole, hvor krigen ikke er fysisk nærværende. Hun hjælper derfor stadigvæk til, hvor hun kan, og har blandt andet engageret sig i at hjælpe arbejdsløse ukrainske flygtninge i job i andre lande, hvilket hun kan gøre fra sin computer.

Hun er glad for de oplevelser, hun har fået på MCP-kurset indtil videre, og følger interesseret med i kursets akademiske forløb om Europas mindretal.

“Det er relevant viden for mig for med de mange ukrainere, der er flygtet på grund af krigen, vil der jo opstå ukrainske mindretal flere steder i verden. Det er en ny problemstilling, mange lande skal forholde sig til. Med den viden, jeg får her, kan jeg måske være til gavn et sted i fremtiden, hvis jeg selv ender med at flytte til et andet land”, siger Liza Kovolova, der håber, at hun kan rejse hjem til Ukraine, når MCP slutter den 24. juni. 🍷

Vadehavet belyses fra mange vinkler

Foto: Fra bogen 'Vadehavet – grænseløs natur- og kulturarv'

ANMELDELSE Der er skrevet mange bøger om Vadehavet, men natur- og kulturbeskrivelserne i ny stor bog er særligt spændende stof, mener anmelder Søren Ryge Petersen

Foto: Niels Åge Skovbo/FOKUS

Af Søren Ryge Petersen,
tv-vært, journalist og
forfatter

Jeg har fået en bog om Vadehavet, en stor bog, et pragtværk. Jeg troede, at jeg vidste alt om Vadehavet, for jeg er vokset op lige i nærheden og har gået fra Dagebøl til Oland mange gange. Seks kilometer på havets bund, fantastisk. Men nu er jeg blevet meget klogere.

For Danmark er og bliver et lille land, og rent geografisk er der ikke meget at prale med. Vi måtte køre helt til Harzen for at se bjerge.

Jo, et eneste sted må vi gerne være lidt stolte over. For ved et af historiens mange tilfældigheder findes det største sammenhængende system af tidevandsflader i verden i den sydvestlige ende af Nordsøen. Her er havdybden så lav og tidevandet så kraftigt, at store dele af havbunden tømmes for vand ved ebbe og fyldes igen ved flod – to gange i døgnet. Den slags kaldes vadehav, og den nordlige del fra Skallingen til grænsen tilhører Danmark – resten og langt det me-

ste ligger i Tyskland og Holland. I 2014 blev det udråbt som uerstattelig natur, såkaldt verdensarv af UNESCO. Finere bliver det ikke.

Har man sagt vadehav, siger man også diger, for med mellemrum stiger vandet så meget, at det vælter ind over øerne og det lave land. Det har menneskene beskyttet sig imod i hundreder af år ved at bygge diger, og det gode er, at landet inden for digerne, marsken, er noget af det mest frugtbare, der findes. Derfor har der altid været en voldsom bosættelse i disse områder. Marsken var og er noget af det fedeste.

Men selve Vadehavet er også fedt, og det er man først blevet klar over i nyere tid. Havbunden indeholder ufattelige mængder af orme, snegle, muslinger og andet småtte-

ri, og når den er tørlagt to gange i døgnet, er det et enestående spisekammer for vadefugle, ænder og gæs, der kan tælles i millioner. De yngler der ikke, men forår og efterår, når de trækker fra syd til nord og vice-versa, holder de spisepause i Vadehavet og æder sig fede på ingen tid. F.eks. opholder hele verdens bestand af islandske ryler, en halv million, sig i Vadehavet om foråret.

Alt dette er velkendt og vel beskrevet. Der er lavet mange bøger om Vadehavet og marsken, for sammenlignet med al anden natur- og kulturbeskrivelse er det usædvanligt og spændende stof. Den nye bog slår vistnok dem alle. 500 sider i stort format. Skrevet af 14 forskellige forfattere, der er eksperter på alle de områder, der har med Vadehavet at gøre, hvilket er forbavsende mange. ➡

Halligerne bliver oversvømmet ved stormfloder. Her ses en begyndende oversvømmelse af halligen Langeness.

I dag græsser mange får i marsken. Her ses nogle på et dige i Tøndermarsken.

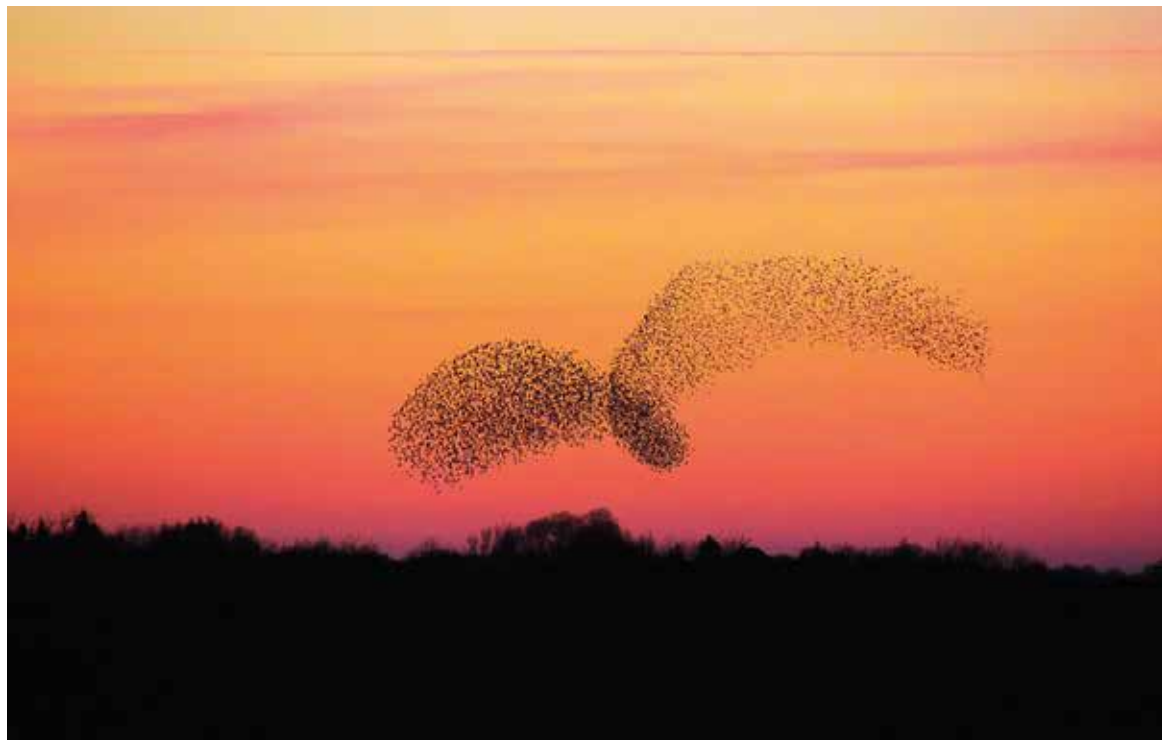
Geologien og “tidevandets urkraft” beskrives indgående, og vi mindes om det ufattelige, at for 10.000 år siden var vi landfaste med England, fordi vandstanden var 40 meter lavere end nu. Vi hører om bosættelserne helt tilbage fra middelalderen. Alle bebyggelser blev anlagt på “værfter”, opgravede forhøjninger i den flade marsk. Derfor et stort og spændende afsnit om alt det, arkæologer har fundet. Plus et fornøjeligt kapitel om, hvordan de mest attraktive øer, f.eks. Sild, allerede fra 1900-tallets begyndelse blev til turistparadiser for de velhavende.

Søfarten hører med. Man kunne ikke sejle i Vadehavet, men som nævnt var det attraktivt at bo i marsken, og i sejlskibenes storhedstid kom mange af de bedste kapitajner herfra. Mærsk-familien stammer oprindeligt fra Ballum, såmænd.

Ribe, vor ældste købstad og den eneste danske vadehavsby, beskrives indgående. Det samme gør naturligvis de stormfloder, der igennem århundrederne skabte katastrofer.

Og der er plante-, dyre- og fuglelivet. Noget om “urbefolkningen”, friserne og deres helt eget sprog. Noget om kunstnere, Emil Nolde og Sigfred Lenz. Vi kommer hele vejen rundt, og det i bogstavelig forstand, for der er både tyske og hollandske forfattere med. Vadehavet strækker sig fra Esbjerg til Den Helder i Holland – næsten 1.000 km.

En bog med 14 forskellige forfattere kan lyde anstrengende, men redaktør John Frederiksen har været god til at udligne og sammensætte. Desuden har han haft uvurderlig hjælp af billederne, som der er mange af, altid flotte, smukke, nogen gange overraskende, wauw. Vadehav og marsk er

*Sort sol kan ses i
foråret og efteråret,
når stærene samles i
marsken i store flokke,
før de tager på træk.*

*Øen Sild, der er
næsten 40 kilometer
lang men kun
350 meter på det
smalleste sted, har
siden 1900-tallets
begyndelse været et
yndet turistmål.*

noget af det mest fotogene landskab, vi har, selv om det er fladt som en pandekage.

Men tænk, det er kun 50 år siden, at Danmark i fuldt alvor foreslog at bygge diger fra Esbjerg til Fanø og via Mandø til Rømø. At inddæmme og tørlægge hele det danske Vadehav.

Den slags er vi heldigvis vokset fra. Vadehavet længe leve! 🍷

*'Vadehavet – grænseløs
natur- og kulturarv'.
Redigeret af John
Frederiksen, 496 sider,
350 kr., Gyldendal 2022*

Tysk storværk belyser Norden

ANMELDELSE Stort tysk værk, der belyser Norden fra historiske, politiske, kulturelle og andre vinkler, er en syntese og et eksperiment, skriver anmelder Anna Sandberg, der anbefaler bogen til både tyske og nordiske læsere

Foto: Privat

Af Anna Sandberg,
lektor i tysk, Københavns
Universitet

Professor emeritus Bernd Henningsen er en af de største tyske kendere af Norden og har gennem sin lange akademiske karriere utrætteligt forsket og undervist i politik, samfund og kultur – både historisk og aktuelt – i de nordiske lande. Ved siden af et omfattende forfatterskab har han også formidlet de skandinavisk-tyske kulturelle relationer i to store indflydelsesrige museumsudstillinger i 1997/98 og 2005, der blev vist på Deutsches Historisches Museum i Berlin samt i København og i Oslo.

Henningsens nye bog 'Die Welt des Nordens. Zwischen Ragnarok und Wohlfahrtsutopie: Eine kulturhistorische Dekonstruktion' er en syntese og et eksperiment. Dels samler den hans store viden

om Norden med tilgange fra forskellige videnskaber: politik, antropologi, historie, litteratur, musik og kunst. Dels anlægger den et dobbeltblik og ser på Norden indefra og udefra: vi får både Nordens selvforståelse og den tysk-europæiske forståelse af Norden i et historisk længdeperspektiv. Denne kombination er et eksperiment, som udvider bogen fra at være en kulturhistorie til også at være en mentalitets- og perceptionshistorie, der trækker på den såkaldte "imagologi", dvs. det systematiske studium af tværnationale forestillinger og stereotyper. Materialet er mangfoldigt, og det er et charmerende særkende ved bogen, at Henningsens empiri spænder fra dannelses- til populærkultur og fra hverdagsprak-

Foto: Søren Sigfusson/norden.org

sis til videnskab. Spektret går fra filosofi og religion på den ene side til lykkestatistik, reklameslogans og vittigheder på den anden side – alt inddrages for at illustrere, hvori det nordiske består. Fremstillingen bevæger sig dermed på to akser: vertikalt op og ned; horisontalt frem og tilbage mellem tiderne fra antikken over middelalder og oplysning frem til nu – og retur. Der krydses frem og tilbage, sådan at det historiske gennemlyses af det helt aktuelle og omvendt.

Henningsen, der har været professor i München og Berlin, hvor han stadig er aktiv forsker tilknyttet Nordeuropainstitut ved Humboldt Universität, opridser i prologen sin selvbiografi. På mødrene side kom hans familie efter 1920 til at høre til Danmark/

Nordslesvig, og Henningsens opvækst i Flensborg var derfor bikulturel og tosproget (hvilket vil sige flersproget: dansk, sønderjysk, tysk og plattysk). Det var ikke helt uproblematisk i en efterkrigstid præget af en stadig skarp opdeling mellem dansk og tysk, flygtninge især fra stomrderne og eftervirkningerne af nazismen i grænselandet. Den biografiske skitse er i sig selv spændende og kalder på en længere udfoldelse. Baggrunden har givet Henningsen gode forudsætninger for specialiseringen i Norden og for rollen som formidler mellem dansk og tysk.

Bogen er, jævnfør titlen, en slags “dekonstruktion” af de mange lag af billeder og forestillinger om Norden, der har dannet

“Henningsen skriver kritisk og kærligt om de nordiske lande”, skriver Anna Sandberg i sin anmeldelse af ‘Die Welt des Nordens’.

sig gennem tiden. Forfatteren går bag om utopier, projektioner og selvopfattelser, idet han gerne vil vise, at Norden ikke er løsrevet fra kontinentet, men er del af Europa. Der rokkes dermed ved den såkaldte skandinaviske "exceptionalisme", dvs. ideen om at den nordiske velfærdsmodel har resulteret i helt særlige samfundsudviklinger. Samtidig er bogen et opgør med, at Norden som forskningsfelt langt hen ad vejen er overset i den internationale historieforskning.

En central tese hos Henningsen vedrører Nordens geopolitiske status. Han lægger vægt på, at Norden blev en del af en ny Østersøregion efter Sovjetunionens sammenbrud. Et afsnit handler om Finlands og Sveriges forhold til NATO, og her må man sige, at den politiske virkelighed har ændret sig siden bogens udgivelse sidste år med en radikalt ny opfattelse af magt, forsvar og sikkerhed. Dermed bliver bogen også et vidnesbyrd om, hvor sikre vi i Vesteuropa var på den politiske ordens kontinuitet indtil for nylig.

Bogen er inddelt i tre sektioner med overskrifterne: himmelretninger, politik-samfund og kultur. I den første sektion viser forfatteren de mangeartede europæiske forestillinger og ideologier om Norden, der har eksisteret kulturelt og politisk. "Mellem ragnarok og velfærdsutopi" lyder bogens undertitel, og Bernd Henningsen viser denne spændvidde fra mytologisk undergangsvision, der også var en del af det nazistiske ideprogram, til de skandinaviske velfærdssamfunds flade hierarkier og hygge-mentalitet.

Sektion to om politik og samfund indledes med en mere traditionelt anlagt beskrivelse af de fem nordiske stater og deres otte nationer. Her spørges til, om man overhovedet kan opfatte Norden som et fællesskab. Kapitlet om religion og civilsamfund er et særstudie i sig selv med en diskussion af, om de skandinaviske socialdemokratier har været en form for sekulær religion. I et andet kapitel analyserer Henningsen den skandinaviske "hverdagsnationalisme", som den kommer til udtryk i flagkulturen,

i den nordiske humor og i sproget. Her har bogen også karakter af en slags turistguide for tyske læsere, der har brug for en dybere forståelse af de mærkværdige nordboere. I bogens sidste sektion er der vægt på kulturhistorien med indsigtsfulde og nuancerede kapitler om det nordiske landskab, den nordiske musik og det nordiske lys.

Henningsen skriver kritisk og kærligt om de nordiske lande. Han er en klassisk polyhistor, som har dybdegående viden inden for mange fag, men udfordringen er selvfølgelig, at et fuldstændigt historisk og aktuelt portræt næsten ikke er muligt, fordi også den nordiske virkelighed er i konstant udvikling. Således er pandemi-håndteringen i Sverige ændret, ligesom den danske indvandringspolitik er blevet omdefinert af den russiske invasion af Ukraine. Der er nordiske temaer, Henningsen eventuelt kunne have gået mere i dybden med såsom køn/ligestilling og kolonialismediskussionen, men bogen er i forvejen lang. Af samme grund kan man med fordel læse den stykkevis som enkeltstående kapitler. Henningsen skriver engageret og muntert. Bogen kan anbefales både til kulturhistorisk interesserede tyske læsere, der vil have et indblik i Norden, og til nordiske læsere, der har godt af dette blik udefra på deres samfund. 🍷📖

'Die Welt des Nordens. Zwischen Ragnarok und Wohlfahrtsutopie: Eine kulturhistorische Dekonstruktion.' Af Bernd Henningsen, 504 sider, 43 euro. Berliner Wissenschaftsverlag 2021

Mange stemmer sendte os godt på vej

Af Hanne Sundin
Direktør for
Grænseforeningen

“Tyskland kommer til at spille en sikkerhedspolitisk rolle i Europa – Grænseforeningen har en rolle at spille i at sikre viden om nabolandet.”

“Når fredsforhandlingerne på et tidspunkt er færdige, og krigen i Ukraine er slut, så er der brug for at udbrede god mindretalspolitik. Grænseforeningen kan gøre en forskel.”

“At sikre bedre vilkår for unge i mindretallet der ikke vælger gymnasiet, og give de faglærte muligheder for uddannelse over grænsen – det kunne Grænseforeningen måske facilitere.”

“At være dansk og ville det danske uden at

“

Øvelsen nu er til gengæld af finde ud af, hvilken vej foreningen skal. Det starter nu.

det kammer over i nationalisme – den danselse skal Grænseforeningen stå for.”

“Lokal forankring er vigtig – lokalforeningerne er kernen i Grænseforeningen og skal være det fremover.”

Netop hjemvendt fra Sendemandsmødet summer mit hoved af de mange ideer, der fik luft. Medlemmer såvel som gæster tog ordet, sendte en hilsen og deltog i debatten. Fælles for mange var, at de havde gjort sig tanker om, hvad fremtiden skal bringe,

og hvilken rolle Grænseforeningen skal spille.

På den ene side giver det sved på panden, når man som ny direktør sidder og reflekterer over dagen. For visionerne rækker langt ud – også længere end en enkelt forening af vores størrelse kan nå. Her må vi heldigvis huske på, at vi ikke er alene, og at samarbejde med organisationer i såvel Sydslesvig som nord for grænsen giver flere kræfter. Sammen kan vi opnå mere. Men alligevel.

På den anden side giver det et stort smil og en glæde at arbejde videre i. For alle stemmerne udtrykker, at Grænseforeningen også fremadrettet har en vigtig rolle at spille. Ingen udtrykte, at vi med fejringen af 100-året for Genforeningen er klar til at lukke og slukke. Tværtimod.

Øvelsen nu er til gengæld af finde ud af, hvilken vej foreningen skal. Det starter nu.

Bestyrelsen har lagt op til en inddragende proces, der skal munde ud i en strategi for Grænseforeningen, der peger ind i fremtiden, men som tager udgangspunkt i, hvem vi er.

Sekretariatet vil give gode oplæg til drøftelse, men samtalen og beslutningerne ligger et andet sted. Nemlig i såvel lokalforeningerne, idet alle kan deltage i lokalforeningsmøderne den 1. og 8. oktober, som i bestyrelsen, hvor 11 ud af 17 i øvrigt repræsenterer lokalforeningerne. Bestyrelsen arbejder med strategi inden lokalforeningsmøderne og sætter punktum i december efter møderne. Alt bliver tæt på medlemmerne.

Tak for et godt Sendemandsmøde, for at lade stemmerne gælde i såvel sang som i meningsdannelse. Vi har det bedste afsæt som forening til den proces, der skal give en ny strategi. 🍷

Foto: Tim Riediger

Familie-sprog-festival arrangeres af Grænseforeningens Kreds 20, SSF, SdU og Dansk Skoleforening for Sydslesvig.

Festival knytter bånd mellem Danmark og Sydslesvig

Kom til 'Familie-sprog-festival' på Rønshoved Højskole i Sønderjylland nær Flensborg Fjord i slutningen af efterårsferien den 21.-23. oktober 2022, hvor familier nord og syd for den dansk-tyske grænse knytter venskaber og styrker kendskabet til hinandens sprog. I år er "Rødder" valgt som tema i anledning af festivalens femårsjubilæum. Programmet, der foregår på både

dansk og tysk, byder på naturoplevelser, leg, sang, dans og den ganske særlige "Rønshoved-style Ringridning". Kontakt Kirsten Rykind-Eriksen, formand for Grænseforeningens Kreds 20, rykind@bbsyd.dk, for tilmelding og yderligere oplysninger. Pris: 3.000 kr. for en familie på fire personer. Læs mere på: www.graenseforeningen.dk/familiesprog-festival.

Et Sendemandsmøde med gamle og nye bekendtskaber

Der var både gamle og nye bekendtskaber, da Grænseforeningens Sendemandsmøde 2022 blev afholdt lørdag den 7. maj i Vingsted Centret, Bredsten. Peter Skov-Jakobsen blev enstemmigt genvalgt som Grænseforeningens formand af de 68 stemmeberettigede, mens også besty-

relsesmedlemmerne Else Tornbo, Sønderborg, Kirsten Rykind-Eriksen, Vejle, Karen Marie Ravn, Viborg, Karsten Nørgaard Simonsen, Aalborg, Ruth Villadsen, Sorø, og Jan Uldahl Niemann, Helsingør, opnåede genvalg uden modkandidater. Inden da var de 130 deltagere blevet præsenteret

for Grænseforeningens nye direktør, Hanne Sundin, der blev interviewet på scenen af chefredaktør Jørgen Møllekær, Flensborg Avis. Desuden var der oplæg ved Stefan Seidler, der i efteråret blev valgt som medlem af Den Tyske Forbundsdag for Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW).

Vikingetræf sætter fokus på fælles historie

Grænseforeningerne på Midt- og Vestsjælland og SSF Slesvig mødtes i weekenden den 22.-24. april 2022 til vikingetræf – et møde med fokus på vikingetiden, der er yderst nærværende i begge lokalområder og en del af Danmarks og Sydslesvigs fælles kulturarv. På programmet var bl.a. Gørlev Kirke, hvor to runesten er placeret i våbenhuset, Fugledegård, hvor man har fundet flere bygninger fra vikingetiden, og Trelleborg, der er en massiv fæstning fra vikingetiden.

Foto: Grænseforeningen

Der blev knyttet nye bånd mellem Danmark og Sydslesvig til vikingetræf i Sorø.

Foto: Pixabay

På turen kan du blandt andet opleve Sydtyrols centrale by Bozen/Bolzano.

Tag med til det tysk-italienske Sydtyrol

Oplev det smukke, alpeidylliske Sydtyrol, når Grænseforeningen i samarbejde med Historiske Rejser arrangerer en uges rejse til det norditalienske område, der har et tysktalende befolkningsflertal. Sæt kryds i kalenderen den 17.-25. september, og tag med på en rejse, der dykker ned i områdets spændende og kontrastfyldte historie. Kontakt foreningskonsulent Claus Jørn Jensen, cjj@graenseforeningen.dk, for tilmelding og yderligere oplysninger. Pris: 9.499 kr. pr. person i dobbeltværelse.

Med mindre andet er nævnt, er arrangementerne gratis og åbne for alle. Se flere arrangementer på www.graenseforeningen.dk.

SYDDANMARK

Fyn

27. august kl. 8.00. Toldbodgade, Nyborg. Busudflugt til Sønderjylland med stop ved bl.a. Rødding Højskole, Marsktårnet nær Vadehavet og Skibelund Krat. Der serveres morgenrundstykker, kaffe og eftermiddagskage i bussen. Tilmelding senest 1. august til 23 84 37 85 (gerne SMS). Pris: 700 kr. (ikke-medlemmer 750 kr.).

Kreds 20

18. august kl. 14.00. Kongeaamuseet, Jernbanegade 7, Vamdrup. Busudflugt langs den gamle Kongeågrænse. Undervejs nyder vi vores medbragte kaffe. Vi afslutter dagen med rundtur og smørrebrød på Kongeaamuseet. Tilmelding senest 11. august til rykind@bbsyd.dk eller 40 26 54 89. Pris: 150 kr.

Sønderborg

20. august tidspunkt oplyses senere. Mødested oplyses senere. Heltagstur til det gamle grænseland med stop ved bl.a. Brødremenighedskirken i Christiansfeld, Genforenings og Grænsemuseet ved Taps og Skamlingsbanken nær Koldig. Tilmelding senest 1. august til alholste@gmail.com. Pris: 400 kr. (ikke-medlemmer 500 kr.).

Tønder

26. juni kl. 08.45. P-pladsen, Sæd-grænseovergang. Sommertur med SSF Sydtønder Amt. Vi besøger bl.a. Dannevirke Museum, Slesvig og Lindewitt. Tilmelding og betaling senest 10. juni. Pris: 300 kr. (inkl. bus, skibstur, middag og kaffe).

Aabenraa

27. august kl. 10.00. Genforeningsparken, Folkehjem, Haderslevvej 7, Aabenraa. Byvandring i Genforeningens og H.P. Hanssens fodspor. Turguide er historiker Lars Henningsen. Tilmelding senest den 23. august til jensovergaard49@gmail.com, 40 10 81 42. Pris: 120 kr.

MIDTJYLLAND

Skjern Tarm og Videbækegnen

24. juni kl. 18.30. Rimmerhuset, Elmholdtvej 8, Videbæk. Grillaften med gåtur ud til de nærliggende brunkulslejer. Inden kaffen fortæller Villy Jørgensen om Rimmerhusets tilblivelse. Tilmelding til bo.trelborg@gmail.com eller 51 92 09 00. Pris: 100 kr. (inkl. mad og drikke).

20. august kl. 7.15. Innovest, Ånumvej 28, Skjern. Udflugt til grænselandet. Vi besøger bl.a. Folkehjem i Aabenraa, Dronningens køkkenhave i Gråsten, Det Danske Konsulat i Flensborg og spiser som sædvanligt aftensmad i Ladelund. Tilmelding til bo.trelborg@gmail.com eller 51 92 09 00. Pris: 550 kr. (ikke-medlemmer 600 kr.).

NORDJYLLAND

Vendsyssel

14. august kl. 14.00. Sognegården, Søndervråvej 11, Vrå. Foredraget "35 års familie-, arbejds- og foreningsliv i det danske mindretal i Sydslesvig" ved Michael Wagner, der bl.a. er tidligere SSW-distriktsformand.

4.-6. oktober tidspunkt oplyses senere. Mødested oplyses senere. Bustur til Sydslesvig med stop ved bl.a. Genforenings- og Grænsemuseet, Helligåndskirken i Flensborg, Flensborghus, Dannevirke og Domkirken i Slesvig. Overnatning på Christianslyst. Tilmelding senest 14. august til karstenfrederiksen@outlook.com. Pris: ca. 2700 kr.

SJÆLLAND

Ringsted

23.-25. september kl. 7.30. Ringsted Station, Jernbanevej 1, Ringsted. Tredagstur til grænselandet med stop i bl.a. Haderslev og Bredebro samt besøg på vadehavssøen Sild og til dansk gudstjeneste i Flensborg. Tilmelding senest 1. august til mogensklarsen@mail.dk eller 25 21 30 51. Pris: 3250 kr. (tillæg for enkeltværelse 200 kr.). Arrangeres i samarbejde med AOF.

Sorø

8. juni kl. 19.00. P-pladsen, Strandvejen 11, Sorø. Aftentur til Kongsgården i Vester Broby. Vi får en eksklusiv guidet tur på Kongsgården, der ejes af Lone & Ejler Kjærs Larsens Fond. Medbring selv kaffe.

HOVEDSTADEN

Frederiksborg

26.-29. august kl. 7.00. Mødested oplyses ved tilmelding. Firdagstur til grænselandet med overnatning i Christianslyst, Sydslesvig. Vi besøger bl.a. det tyske mindretals museum i Sønderborg, Dronningens køkkenhave i Gråsten, SSF i Rendsborg og tager på byvandring i Flensborg. Tilmelding senest 15. juni til bent@panikrejser.dk. Pris: 3400 kr. (tillæg på 300 kr. for enkeltværelse) (ikke-medlemmer skal betale yderligere 300 kr.).

Københavns Vestegn

9.-11. september kl. 8.00. Mødested oplyses ved tilmelding. Bustur til østersøen Rügen, der er Tysklands største ø. Overnatning på Rügen Hotel i Sassnitz. Endeligt program følger. Tilmelding til 3jvous@gmail.com eller 21 29 93 73. Pris: 3300 kr. (tillæg for enkeltværelse 300 kr.).

**Skal jeres lokalforenings-
arrangementer med i
magasinet Grænsen?**

Send materiale til
cjj@graenseforeningen.dk
Deadline: 4. august 2022.

Udgivelse: 29. august 2022.

*Vær opmærksom på, at arrange-
menter, der optræder i kalenderen,
kan være afholdt, når du modtager
magasinet Grænsen, da distribu-
tionen strækker sig over fem dage.*

**Skal jeres lokalforening
have trykt et lokalforenings-
program?**

Send materiale til
cjj@graenseforeningen.dk
Deadlines: 14. august 2022.

Udgivelsesdato: 1. oktober 2022.

Grænseforeningen

Peder Skrams Gade 5, 2. sal
1054 København K
info@graenseforeningen.dk
tlf. 33 11 30 63

Protektor: Hans Kongelige
Højhed Prins Joachim

Formand

Peter Skov-Jakobsen
pesj@km.dk

Direktør

Hanne Sundin
hs@graenseforeningen.dk
tlf. 21 28 82 84

Grænseforeningens formål

Det er Grænseforeningens
formål at støtte danskheden i
grænselandet, særligt syd for
grænsen, at udbrede kendska-
bet til grænselandets forhold
samt at bevare og styrke dansk
sprog og kultur.

Grænseforeningens vision

Erfaringerne fra det dansk-ty-
ske grænseland er en væsent-
lig inspiration for sproglig og
kulturel mangfoldighed i en
verden under forandring.

Grænseforeningens værdier

Grænseforeningen er en vigtig
folkelig basis for den danske
stats støtte til det danske
mindretal i Sydslesvig og er
uafhængig af partipolitiske
interesser.

**Grænseforeningen mener
og siger:**

- Demokrati, ytringsfrihed og
ligeværd gælder
for alle, også i forholdet til
mindretal.
- Forankring i egen kultur er
en forudsætning
for at have forståelse for
andre kulturer.
- Kulturelle mindretal er en
vigtig ressource i et
demokratisk samfund.
- Dansk sprog og kultur
styrkes i mødet med andre
sprog og kulturer.

Grænseforeningens bestyrelse

Formand: Peter Skov-
Jakobsen, København

1. næstformand: Jørgen Bruun
Christensen, Nykøbing Mors

2. næstformand: Else Tornbo,
Sønderborg

Region Syddanmark

Per Grau Møller, Nr. Lyndelse
Kirsten Rykind-Eriksen,
Randbøldal
Else Tornbo, Sønderborg

Region Midtjylland

Horst-Werner Knüppel, Skjern
Karen Marie Ravn, Kjellerup

Region Nordjylland

Karsten Nørgaard Simonsen,
Aalborg
Jørgen Bruun Christensen,
Nykøbing Mors

Region Sjælland

Annemarie Brett Jakobsen,
Gadstrup
Ruth Villadsen, Sorø

Region Hovedstaden

Jan Uldal Niemann, Helsingør
Erling Rørdam, Hørsholm

Ressourcepersoner

Benedikte Marie Kaalund,
Roskilde
Axel Johnsen, Gråsten
Peter Bruhn Jepsen, Berlin

Grænseforeningen Ungdom

Jonas Kopf, Aarhus
Kenya Gross, Aarhus

GRÆNSEFORENINGEN
for en åben danskhed

Ved De danske årsmøder flages traditionelt med Dannebrog, de nordiske flag og det sydslesvigske løveflag. Siden 2006 flages der dog også med det tyske flag, her i Flensborg i 2017.

De danske årsmøder har skabt sammenhold i Sydslesvig gennem 100 år

Af Merlin Christophersen

De danske årsmøder i Sydslesvig har samlet det danske mindretal og markeret dets tilknytning til Danmark og Norden siden 1921

Der er store forventninger til De danske årsmøder, der arrangeres af Sydslesvigsk Forening (SSF) og afholdes 10.-12. juli 2022 i hele Sydslesvig, for der er meget, der skal indhentes. Årsmøderne, der siden 1921 har markeret sammenholdet i det danske mindretal og dets tilknytning til Danmark og Norden, måtte nemlig aflyses på grund af coronapandemien i genforeningsåret 2020, der også var 100-året for mindretallets opståen. Og i 2021, som var 100-året for årsmødernes afholdelse, kunne man kun gennemføre mindre arrangementer uden de traditionelle store friluftsmøder og optog.

Mogens Rostgaard Nissen, der er arkiv- og forskningsleder ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig og forsker i det danske mindretals historie, vurderer, at årsmøderne i 2022 derfor vil blive noget helt særligt.

“Det har haft enorm symbolsk betydning, at man ikke kunne holde årsmøderne i netop 2020. Og det blev så suppleret af en praktisk udfordring, da grænsen samme forår blev lukket, og

mindretallet ikke længere kunne mødes med danskere. Fra rundspørger ved vi, at folk i mindretallet hungre efter igen at kunne mødes rundt om i foreningerne, og alt tyder på, at årsmøderne bliver en stor fest, hvor vi igen kan være sammen”, siger Mogens Rostgaard Nissen.

Selvom årsmøderne stadig spiller en stor rolle for mindretallet i dag, ligger betydningen på et andet plan end tidligere, forklarer Mogens Rostgaard Nissen.

“I årene omkring folkeafstemningen i 1920 blev der i grænselandet pisket en national stemning op, hvor det ikke var nemt at være mindretal. I årsmødernes første mange leveår gjaldt det således særligt om at tegne et billede af et samlet, stærkt mindretal over for både den tyske flertalsbefolkning og Danmark, som man ønskede støtte fra. I dag er fokus dog ændret, så det mere drejer sig om et møde blandt venner fra mindretallet, Danmark og Norden, og i nyere tid også fra Tyskland”, siger Mogens Rostgaard Nissen. 🇩🇪